

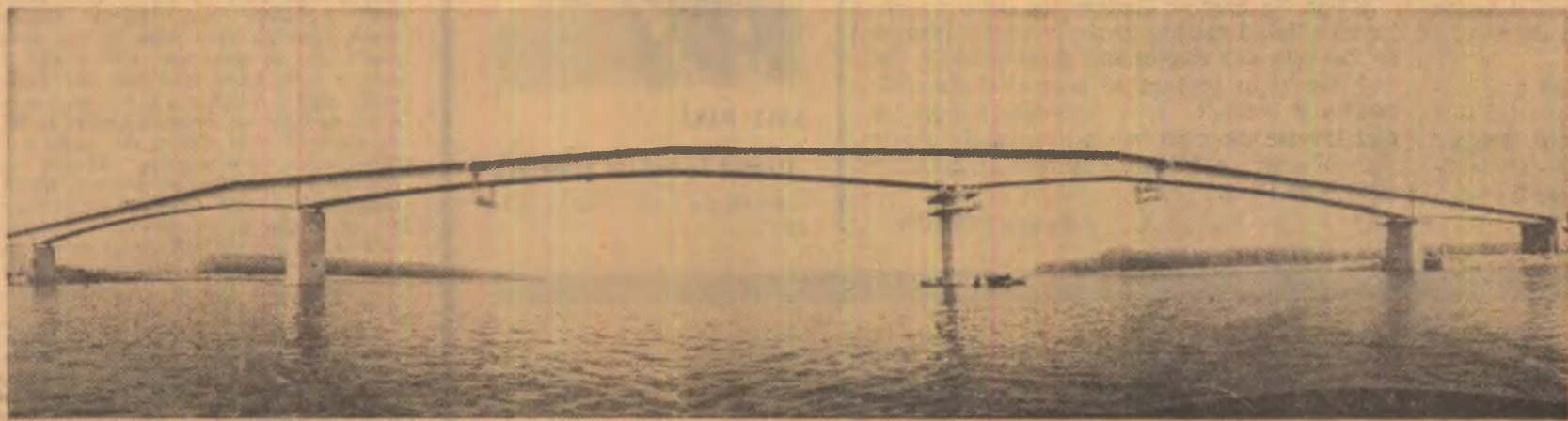
SALE DE LECTURĂ

Anul XIII
48 (448)
Simbătă
28 noiembrie
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

O NOUA CONSTRUCȚIE ȘI UN MONUMENT: PODUL DE LA GIURGENI — VADU OII

Un erudit vizionar

75 de ani s-au petrecut de când s-a stins din viață scriitorul erudit Alexandru Odobescu.

La 1850, pleacă la studii la Paris și cunoaște grupul exilaților pașoptiști, Alecu Russo, Cezar Bolliac, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, a cărui „Istorie a lui Mihai Viteazul” îl impresionează foarte mult, inspirându-i schița unei drame „Mihai Viteazul”, căreia îi urmează alt proiect al unei tragedii istorice „Ioanițiu, Craiul românilor”. Odobescu a visat întreaga viață să scrie o piesă din trecutul țării, dar au rămas, din această preocupare a lui, numai schițele unor piese istorice.

Spiritul lui Bălcescu se răsfringe puternic în năzuințele și în activitatea tinerilor ca Al. Odobescu. În 1852, Odobescu scrie primele sale versuri într-o odă închinată României, odă care abia peste trei ani va vedea lumina zilei în „România literară” a lui Vasile Alecsandri.

Paralel cu activitatea sa revoluționară, Al. Odobescu se ocupă cu știința, traduce pe clasiți, de la cari învață bogăția vocabularului, ritmul frazei, știința compunerii și admirația pentru trecut, proclamind că vișul generației sale este trecerea de la lumea veche la cea nouă: viața viitorului.

În poemul „Ođă României” el scrie: „În sinul României acum va să-nflorească O floare care varsă miros incântător, A păcii dulce floare, al artelor izvor”. În 1851 el conferențiază despre viitorul artelor în România, al cărei text a trebuit să aștepte mulți și mulți ani până să fie tipărit în 1907. „Spațiu liber și simplitatea” iată deviza artelor moderne; și aceasta vor putea insufla tuturor eroismul și un suflet curat.”

Odobescu traduce cele 13 ode din Horațiu, primul cîntec al Iliadei și al Odiseei, începutul primului cîntec al Georgicilor lui Virgiliu. În proza lui se vedea preocupărilor de stil nobil, cadentat, pe care-l va folosi în întreaga lui viață de scriitor. Iși culege necontenit documente din trecutul neamului, printre cari un loc important îl deține cartea lui Dimitrie Cantemir „Descripțiunea Moldaviei”, cronicile lui Miron Costin și Grigore Ureche, operele lui Mihail Kogălniceanu, N. Bălcescu, Dionisie Fotino, frații Tunuși. Al. Odobescu a fost întreaga viață un erudit neobosit, care în fiecare zi mai avea ceva de învățat, mai avea ceva de adăugat vasta lui bibliotecă. El cultiva nuvela istorică, imaginind scene și dialoguri personale în marginea faptelor consemnate de istorie.

Filonul romantic e folosit și de clasicul Odobescu. Fanteziile lui Vasile Alecsandri care inventează pe Banu Mărăciș și baladele populare au lăsat urme adînci și în opera povestitorului Odobescu.

Activitatea uriașă a lui Al. Odobescu, autor de nuvele și studii istorice, cercetător al trecutului, cronicar, animator al vieții teatrale, om de cultură în înțelesul cel mai înalt al cuvîntului, om politic, continuator al vechilor tradiții și pregătitor al viitorului, erudit, peisagist plin de fantezie, tovarăș de luptă al marii generații de la 1848 și fruntaș al mișcărilor reinnoitoare. Al. Odobescu după o viață plină de roade în optimism și creațiune, a cunoscut o moarte tragică.

Amintirea lui e deplină în sufletele generațiilor care l-au urmat și care l-au pus la locul cuvenit, numindu-l un clasic al scriiturii române, al sufletului național, al umanității.

LUCEAFĂRUL

Victor EFTIMIU

IN ACEST NUMĂR

Al. Philippide, Al. Piru, Marin Sorocscu, Fănuș Neagu, Ilie Constantin, Romulus Vulpesco, Leonid Dimov despre „I din A”

„Vremea lui Cromwell”, note de drum de Constantin Toiu

cronica pietonului

Podul

A-ți coborî pașii în barcă atunci cînd vrei să treci un fluviu însemnat totuși să uzezi de scorbura de copac. Pînă nu treci peste apa mare pe piciorul, n-ai trecut toate mîlățele — spuneau cei vechi, care erau mai puțin posesiști decît se crede, dovadă podurile pe care le concepeau cu acel plus de artă și durabilitate menite viitorului. Dacă observăm bine, popoarele din țările cu fluviu își notează podurile în istorie, numărîndu-le printre monumentele care le-au consacrat prezența și continuitatea. Podurile nu leagă numai un țărm de altul, ele devin punți peste timp. Venerabilul pod feroviar de la Cernavodă a făcut ca generații de-a rîndul să tresară trecîndu-l — și nu puțini oameni de oămioară considerau un eveniment al biografiei lor călătoria peste puncta inginerului Saligny. Monumental durează, două războaie mondiale n-au putut să-i rețeze pilonii — și cînd zărești din tren apropierea intrării pe pod, cu cei doi soldați calmi de bronz, de o parte și de alta a porții de oțel, necîntîși de la Giurgeni — Vadu Oii, cu stîrurile de autocamioane grele care încearcă rezistența, cu numeroasa „asistență” a oamenilor care lucraseră ani de zile la acest monument și-și priveau acum opera terminată ce lega un țărm de altul — evenimentul l-am simțit istoric. Acel de peste Dunăre a fulgerat o clipă memoria noastră, de la punctul obscur al transhumanțelor pînă la ruta prezentă a civilizației moderne.

Noul arc monumental peste fluviu ține de biografia noastră activă în amintirea bacurilor de transbordare de la Vadu Oii o răstîrnăm pentru timpul cînd vom deveni bucini și străbucni.

CANDID

Achiziția

IN FIECARE SĂPTĂMINĂ, MARIN PEDA RĂSPUNDE LA O ÎNTREBARE

„Vă interesează, mi-a spus la telefon un cititor, o istorie în care e vorba de un adevărat amator de icoane pe sticlă și nu de personajii nălară, cum erau acei falși medii care vroiau să pună mina pe aceste prețioase obiecte dar care esuau lamentabil în fața muierilor și fetelor, așa cum ați povestit data trecută?”

Firește că mă interesează, i-am răspuns. Nimic din ce e omeneș nu mi-e străin și cum achiziția e un dat, din păcate fundamental, al ființei umane, mă interesează în cel mai înalt grad orice poveste în care nu numai achiziția e prezentă, ci orice sentiment sau dorință care ne guvernează viața. Eu însuși sint stăpînit de tot felul de dorințe și ca atare curios să văd cum și le implinesc alții, ca să învăț și eu.

Și într-adevăr istoria care mi s-a povestit e plină de învățăminte. Cică era odist un bătrîn folclorist pe care îl chema Ion Mușlea și care toată viața sa el și-a petrecut-o studiind valorile folclorice. Icoanele l-au interesat îndeosebi și a scris despre ele un studiu, din care a publicat fragmente pe măsură ce investigațiile sale înaintau. Dar cea mai importantă parte a studiului său avea s-o termine abia spre sfîrșitul vieții, și presimțind că i se apropie sfîrșitul și-a luat manuscrisul sub braț și s-a prezentat cu el la redacția unei reviste de cultură. Vroia, așel folclorist, să nu moară înainte de a-și vedea rodul muncii sale tipărit, ca să ia cunoștință opinia noastră românească iubitoare de valori folclorice, de comorile care zac răsîndite în chiar sinul poporului, în case umile, în tinzi sărațe, sub candelă pilpînde pe pereți dați cu var și împodobii cu frumoase stergere și ceramică veche. Erau, în studiul său, trecute nu numai localitățile pe care le străbătuse în întreaga lui viață, dar și numele persoanelor cu care stătuse de vorbă și în casa cărora admirase atîția ani, icoanele pe sticlă și pe lemn și tot ceea ce sufletele lui nobil mai descoperise încă în viața lor. Cutare Ioșif Iuga, se putea citi în studiul său, din cutare sat de pe Someș, posedă o minunată leocană de dinainte de 1800, cutare Maria Nichifor din Bihor are în casa ei o miraculoasă intruchipare pe sticlă a Fecioarei, și așa mai departe, zeci și zeci de astfel de date.

Dar iată că timpul trece și studiul predat redactorului nu apare la data promisă. Intristat, folcloristul caută să ia contact cu acesta, dar mereu i se spune că omul cărui a el îi încredințase manuscrisul ba e plecat în străinătate, ba pe teren și într-adevăr chiar așa și era, mai ales indicația cu privire la teren. În acest timp ce se petrecea în realitate cu redactorul? De fiecare dată cînd venea din lungile lui peregrinări de pe teren își invită prietenii și le arăta un nou pețete al casei sale care se umplea

de noi valori folclorice. Într-adevăr incetul cu incetul casa acestui om începu să se umple, după ce invadase pereții, în stive și în lăzi cu tot felul de icoane, care mai de care mai frumoase, mai vechi și mai de pret, spre invidia prietenilor. Cum, ce fel, de unde reușești să pui mina pe ele? îl întrebau aceștia. De unde? Din sinul poporului, de-acolo de unde au ieșit și ies

ateita comori artistice, de unde din altă parte, le răspundea redactorul cu ironie didactică. Auzi, ce întrebare i se pune! Numai cine nu cunoaște poporul și se rupe de el poate să pună asemenea întrebări nedumerite.

Totuși cum, au insistat cei mai intimi. Și redactorul le-a mărturisit: Foarte simplu. Intrî în casa țărâncii, bună ziua, bună ziua. Maică, sau lele, sau dadă, îi zici, ai dumneata așa o leocană mai de demult? Am maică. Ia s-o văd și eu. Și țăranca i-o aduce pe prispă la lumina zilei. Afumată mai e, lele! De, maică, e de pe timpuri, bătrînul spune că și bătrînul lui a apucat-o în casă. Am ținut-o, că de, și păcat să arunci chipul domnului. Nu vrei maică să-ți dau eu una nouă pe ea și să mi-o dai mie pe-asta așa veche? Imi plac mie astea așa mai afumate! Cum să nu, ia-o maică!

În felul ăsta!

Și de unde știa locul, satul unde se găsea? Numele țărâncii? au insistat ceilalți uluiți. Aici redactorul le-a sugerat prin tăceri și aluzii că el nu prin cine știe ce merite ideologice a ajuns redactor la acea revistă, cum au ajuns alții, ci prin subtilitatea și gustul său artistic, prin cultura sa, care s-a dovedit de atîtea ori cu prisosință și în alte domenii. Cum i-ar fi putut atunci scăpa icoanele pe sticlă cu rafinamentul și subtilitatea viziunii lor coloristice?

Intimii au tăcut, duși pe gînduri. Așa era! Știa și el cit de subtil om era acest coleg al lor. Numele lui înscris pe multe volume era o dovadă, în timp ce al lor răzbătea ceva mai greu. Și pe urmă stabilitatea poziției lui la revistă, nu era alta? Neîndrăznind să înfrunte pe nimeni nu a parcurs el o carieră care se anunța că va ieși într-o direcție nebănuită, departe, precum rața care se scufundă și nu poți ghici unde va răsări deasupra apei?

Această imagine a prietenilor -ăi naivi presupunea curajul de a înota pe dedesubt. Acest ins n-a înțeles însă decît pe deasupra. Lipsit de haz și plin de locuri comune și de fapt n-a ajuns nicăieri. În com-

pensatie a început să așeze un ridicul orgoliu dar fără o răscumpărare interioară a unei viziuni proprii, care ne îndeamnă totdeauna să iertăm trufia cuiuși. E adevărat, zicem, nu se poartă bine, dar dacă nu ne e nici prieten, nici șef, ce ne pasă? Să se descurce cu el nevastă-sa, și cei cărora le e intim, noi observăm doar talentul, care e prezent. Ei bine, la acest ins talentul era cu desăvîrșire absent, un chimval găunos. Personaj în fond amorf n-a învățat de la cei mai talentați ca el decît snobismul de a avea în casă un interior „artistic” și o consignație destinată neantului, neavînd nici măcar copii, care ar mai putea justifica, în absența plăcerii reale de a avea sub ochi lucruri frumoase, achiziția de obiecte. Se spunea că dintr-o călătorie în Anglia s-a întors cu ghemuri de șnur pentru mobilă, le-a arătat celor cu care a fost acolo acele ghemuri pe care și-a cheltuit valuta și că în România nu se găseau. Grosolan în mod surprinzător sub o pojghită

Marin PEDA

(Continuare în pag. 3)

Vladimir Streinu

„Înțeleg ca un poet să nu fie și critic; dar cum voi înțelege ca un critic să nu fie și poet?” — spunea cîndva Vladimir Streinu și, poate, că în aceste distins și scintilicioare cuvinte, cu valoare de aforism, supera cu discreție și un autoportret. Gîndindu-ne că, în același timp, cerea criticului studii serioase, atentă și bogată informație, realizăm imaginea exigentă dorită de Vladimir Streinu, unde ia răși întrezărim fina creionare a propriei fișuri de scriitor, ce întrunea un poet, un critic, un ales om de cultură, un exemplar raționale om de condei, care-și veghea cu mari stăpînire și eleganță pagina de literatură pentru ca ea să aibă substanță și strălucire o sfeleuire de artizan a cuvîntelor. Istoricul se vor simți, credem, obligați să-și subli-

nizeze mai cu dreptate locul său printre poezii inovatori dintre cele două războaie, prezența sa originală în climatul literar de atunci, contribuția sa la destinul criticilor și eseului românesc, pasiunea pe care a arătat-o constant în a lega existența și afirmarea literaturii române de frumoasele valori ale literaturii universale.

Prea prezent în viața literară de azi, preocupat intens de a contribui cu talentul, preciperea și învățătura sa la actele de cultură din vremea noastră — ne este greu să credem că Vladimir Streinu s-a putut stînge, a putut pleca dintre noi atât de brusc, atât de neașteptat pentru cursul destinului său.

Cînd, în 1965, a apărut excelenta ediție bilingvă „Tragedia lui Hamlet”, tradusă, prefăcută, îngrijită cu note și comentarii de Vladimir Streinu, am avut sentimentul că sintem chemați la o nouă înțelegere cu distinsul poet, critic, eseist și om de cultură și că sintem chemați să fim martori la reinceperea spectaculoasă a unei serii întregi de opere și activități ale unui coleg scriitor dintre cei mai ambițioși. Personalitatea sa, omagiată și recunoscută, s-a făcut adînc simțită în ultimii ani, în atîtea domenii ale scriiturii, iar foarte recent, prin prezența sa la conducerea editurii „Univers”, unde aducea o garanție de pricepere și responsabilitate, în scurtul timp al muncii sale de editor-director dînd la treabă mari calități de mulți nestimate și neînțelese, încredințînd succese rapide, arătînd o concepție bogată și sigură în alegerea și tipărirea operelor literaturii universale clasice și contemporane.

Aflat în plină viațoare, în plină lumină o imbițiilor sale mari de scriitor și editor, Vladimir Streinu ne întărește imaginea că trăiește o nouă tinerețe, menită să-și implinească tînărul, tînărul pe care o măturăse în munca și activitatea sa. În gesturile sale cele mai simple de franță și cordială colonialitate

cronica literară

marin sorescu O ARIPĂ ȘI-UN PICIOR

Marin Sorescu se copilărește în niște versuri de o fantezie inteligentă și o ironie fină (O aripă și-un picior — Despre cum era să zbor). E un volum cu poezii pentru copii însă cu subtilitate pentru oamenii mari. Genul acesta de a subția glasul, a scoate limba la treacători și a face o mie de alte inocente năzdrăvăanii cu o prefăcută seriozitate l-a ilustrat la noi Tudor Arghezi în niște poeme memorabile. Ele cultivă suavul, grațiosul, miniaturalul și întrețin un cult pentru ceea ce este pur și inocent în viața materiei în niște versuri de o mare elasticitate. Versurile au și o morală, însă morală este totdeauna întovărășită de o ironie blândă. De unde vine plăcerea noastră, a celor obosiți de cărți grave, problematice, pentru o literatură de acest fel nu-i greu de înțeles. Ochiul se spală și auzul nostru își recapătă ascuțimii vechi. Pentru că vedem zilnic lucrurile drept și tăiem firul în patru pentru a-i descoperi inima, ne place, din când în când, să vedem lucrurile răsturnate și să credem că firul este o frînghie de aur pe care ne putem urca la cer. Știința poetului este de a ne da sentimentul acestei metamorfoze și, propunându-ne o convenție, să ne facem c-o uităm. Marin Sorescu are această știință, ajustată de o tehnică impecabilă de a verifica orice îi cade sub condei. Cărțile lui este o însumare de mici fabule, în oglinda cărora obiectele apar în chip voit cu capul în jos, iar raporturile dintre ele într-o alcătuire absurdă. Este inutil a căuta, aici, un simbol și a trage din orice poezie un înțeles mai adinc. Înțelesul vine din nevoia noastră de a accepta o lume în care puricii vorbesc și broaștele fac filozofie. O mișnire de jucărie stricată o tristete indescriptibilă ajunge, astfel, la noi pe calul

bine înșăuat al versului: „Într-o noapte, într-o clipă, / Imi dă unul o aripă. / Nu l-am deslușit la față, / A pindit cînd era ceață.” Zice: „Nfîge-o subsuoară, / Du-te dracului și zboară”. / „Ești nebun, cum o să zbor, / C-o aripă și-un picior? / Dă-mi-o și pe-a doua, frate, / Nu mi-o pîta la spate”. / „A plecat să mi-o aducă / Și-l aștept ici pe ulucă.” Fabula are uneori sensuri care trec dincolo de versuri și de plăcerea noastră de a asculta delicioase năzbitii. În pîntecele corabiei sint și lucruri mai obscure, peste fața surzătoare a poemului trece și umbra unui gînd mai grav, ideea de moarte, de pildă: „Te pomenești că mor / Și numai un picior / O să-mi rămînă viu / Să umble prin pustiu. / Pustiu ce-a rămas / Să-l bată pas cu pas. // Chiar morții-n univers / Nu sint scutiți de mers / Și-aleargă toți invers.” O variantă a celebrului Zdreanță este cîntecul sceptic din Blazare: „Găina oua iar — / Și-l inveloa-n ziar. / Un ou e muncă, dragă, / Nu cumva să se spargă”. / Grivei — știa culbul — / Venea, citea ziarul, / Chiar îl minca — cu ou — / Zicînd: „Nimica nouă.”

Uneori Marin Sorescu reia elemente din vechile fabule și alcătuiește altele noi cu o morală mai atroce, sub învelșuri umoristice. Didactica fabulă Perechea e în acest chip întoarsă: lupul agresor și oaia victimă formează, pentru ochii curioși ai lumii, un cuplu fericit. Morală lupului este teribilă: „Oaia ce-a mincat-o lupul / A format cu el un cuplu. / Și-au rămas, un lup și-o oaie. / De povestea lumii-n ploaie. // — Ce-ai văzut? / Cum l-ai luat, / Oaie dragă? / — M-a mincat. // — Lupule, cum de-ai putut / Să iei oaia? / — Mi-a plăcut. / Oaia ce-a mincat-o lupul / A format cu el un cuplu.” Comical iese și aici și în alte versuri din contradicție dintre ceea ce spune parabola și ceea ce se înțelege, dintre vorbă și gînd. Să cităm două asemenea prefăcute narațiuni în versuri (Goanșe și Vitejie), scrise de un Urmuz mai truculent și cu o minte mai ascuțită de ideolog. Vitejie este o parabolă a uniformizării absurde, a unui război neburlesc și ridicol dus de capete tari și intelctele tepeune: „De ce merg cu capu-n jos / Muștele, că nu-i frumos. // Lipa-lipa pe tavan, / Fac un praf ca la dușman. // Ori merg și ele ca noi, / Ori le declarăm război. // Lipa-lipa pe tavan, / Faci război, mai scotti un ban. // Plec la luptă fioros, / Să-ntorc muștele pe dos, / Să mergem cu toți pe jos.”

Marin Sorescu se copilărește, deci, cu voluptate lășind să cadă peste lucruri o lumină ce mărește sau micșorează dimensiunile. Iată-l, dar și în postura de poet al diafanului, tandru și inocent. Însă nuielua ironiei lui mai lovește din când în când cu isteție aceste materii suave, și bănuiala își face atunci loc și tulbură totul.

Eugen SIMION

efemeride Eminescu în limba franceză

Ideea de a transpune poezia lui Eminescu în franceză a venit multora și a torturat pe mulți, căci cel mai mare poet român este și cel mai greu de tradus. Fondul adinc muzical al romanțelor, al Lucașărilor, al satirelor, pare, practic, irepetabil în altă limbă. Ce e curios e că înțelegă românește, simte muzica eminesciană mai bine în original decît în traducere. Am făcut această experiență cu un poet francez, deosebit de talentat, acum cîțiva ani. L-am pus să compare, de exemplu, o strofă a lui Verlaine („Les d'ja sont des encore... / Le jamais sont des toujours... / Les toujours sont de jamais... / Les encore sont de déjà...”) cu eminesciana. Cu mine zilele-ți adogi pentru că, în amîndouă, nu „noțiunile” fac poezia, ci înțelegerea lor subtilă; ideile cele mai abstracte sint, la Eminescu, niște note pe un portativ imvizibil, trebuiesc citite într-o anumite cheie, fără de care n-au niciun sens poetic. Și, în acest caz, prima verificare a unei bune traduceri din Eminescu este o verificare a ritmului înfabul, de care noi românii sintem la fel de pătrunși cum sintem de înădăș natura limbii ce o vorbim. Limba lui Eminescu reprezintă, pentru noi, limba maternă în poezie. Cum am putea face pe un străin să se pătrundă de mireasma ei secretă? E ca și cum am voi să sugerăm cuiva mirosul unei flori punîndu-i sub nas o imitație artificială.

Toate acestea sint, de fapt, o introducere. De curînd, o doamnă, care se numește Veturia Drăgănescu și este, după cîte știu, la prima încercare de acest fel, mi-a făcut onoarea să mă consulte în privința traducerii în franceză a douăzeci și două de poeme eminesciane, printre care Lucașării, Scrisoarea a II-a, Lacul, Dorința, Ce te legeni?, Melancolie, O mamă... cum se vede foarte diverse cu o mare exactitate foarte importante ca valoare. Fierște, înainte de orice, am deschis manuscrisul în citeva locuri pe care le credeam mai dificile. Și soluțiile erau atît de extraordinare înct am cît în mare atenție totul, și nu numai o singură dată, convîngîndu-mă la urmă că ne găsim în fața unei din cele mai bune versiuni franceze a lui Eminescu de pînă azi: fidelă, suplă și, mai ales, sugestivă muzical. Puține intervenții de versuri ori torțări ale sensului; aproape peste tot, o mare simplitate, înct se mîri cum altă n-au văzut cu, înct să cutare sau cutare poem, cea mai exactă echivalență era cea mai „literară”. Desigur, spațiul mă împiedică să citez tot ce ar merita. Să încep cu Scrisoarea a II-a, cu cadența ei așa de particulară: „Te demandes pourquoi ma plume reste dans l'encre figée, / Et le rythme ne me pousse mes affaires à délaissier? / Pourquoi dorment et s'entassent vers les feuilles jaunies / Les trocyes, les iambes qui montent, les dactyles qui s'entillent?” Sau: „A quoi sert-il que je lutte, à quoi sert que je m'engage / A couler en forme neuve, notre langue cielle et sage?” Iată strofa finală din Lacul: „Elle n'arrive... Et je pleure, / Et je souffre, seul au monde, / A côté du lac bleuté, / Où les nuphars jaunes abondent”. Inceputul la Melancolie: „Comme si dans les nuages s'était ouverte une porte, / La reine nocturne s'engage par elle blanche et morte. / Oh! dors, oh! dors tranquille entre mille luminaires, / Dans la tombe azurée, sans l'argent du suaire, / Au mausolée superbe, qui du ciel est l'arc / Toi l'adorée, la douce, de la nuit monarque...” Primele două versuri din Desparière: „Te demander un gaçe qui te rappelle à moi? / C'est toi que je desire, mais tu n'est plus à toi”. Versul cheie din O mamă: „Ils frémissent sans cesse, sans cesse tu dormiras... O strofă din La steaua: „De cette étoile qui n'est plus, / Au ciel l'incube monte. / Elle existait sans être vue, / Mais morte”. Și una din Singurătate: „Mais grillons, souris, paraissent / De leur trot menu divers, / Rameinent ma mélancolie / Qui alors devient des vers”. În fine, piatra de încercare pentru orice traducere fiind Lucașăria, vă vedem citeva strofe importante. Căderea astrului în ocean: „Dans l'eau où il était venu / Des cercles se propagent / Et de l'abîme, inconnu / Un beau jeune homme surgage”. Chema rea Căldiniei: „Descentes vers moi, astre si doux, / Sur un rayon chemine, / Pénètre-en ma maison et touz / Dans ma vie illumine”. Un fragment al „conversations” fetel cu astrul: — Tu es si beau, comme seul rêve / Un démon, on rencontre / Mais moi, jamais ne suivrai / La voie que tu me montres! / Souffrent de ton cruel amour / Dans ma poitrine, les cordes, / Et mes yeux, si grands, si lourds, / Ta flamme ardente déborde // — Que je descende à ton appel / Comment peux-tu prétendre? / Tu es mortelle, moi, immortel! / Ne peux-tu pas comprendre? // Celebra strofă despre originea lumii pe care o atinge astrul în căldura lui: „Où il arrive, aucune frontière, / Nul eût pour tout connaître, / Le temps s'efforce pour sa carrière / Du vide, en vain de naître”. Și ultimele strofe ale poemului: „Il tremble comme par le passé / Sur les bois et collines, / S'en va, la solitude qu'aider / Des vagues se dandinent; // Mais ne tombe plus comme il tombait / De très haut. Il l'exorte: / — Etre de glaise, rien ne te fait! / Un autre, ou moi, qu'importe! // Vivant dans votre cercle étroit / La chance poursuit vos traces! / Je reste dans un monde à moi, / Immortel et de glace.”

COLOANOR. Imi plac textele ce se inspiră din folclorul copililor, de aceea poezia care mi-a reținut oarecum atenția a fost „De-a v-ați ascunselea”: „Unu, doi, trei... patru... „Cine nu-i gata îl iau cu lopata” / Am pornit amîndoi în căutare / Dar nu se ascunsesse nimeni / Atunci ne-am ascuns amîndoi / Dar n-a venit nimeni să ne caute / Ne-am supărat și am început jocul. // Unu doi trei patru... „Cine nu-i gata îl iau cu lopata” / Am pornit în căutare / Tu nu te-ai ascuns și te-am găsit.”

MIHAIL PETRINI. Versuri de această factură: „Dispar din viața ta tubito în veșnicie / Și splendore / Și duc cu mine-n vîlul nopții suspusul unui resemnat”. Scrisoarea, la rîndul ei e plină de negre promisiuni: „În cazul că bunăvoința dv. m-ar încuraja v-aș trimite în continuare o multime de alte poezii cu caracter filozofic și erotic.”

HUȘNITA. „Fluturi mici formează blana / Ce pămintul o îmbracă / Vine iarna, vine iarna / Dar și iarna o să treacă”. Așa e, cum ați ghicit?

IOAN C. VIȘTEA. Poezie autentică, aspră, neastepată, convulsivă. Excesiv de șocant pe alocuri, dar foarte convingătoare prin lapidaritatea ei insolită. Citez Un fel de tristete: „Hohotitor va trebui să stau” / La dreapta unui Dumnezeu înălțat / Uiel divin să-mi picure-n ureche sau / Să ne devore unu la pătrat. / Prin spațiile-acestea tutelare / Mal cimentăm în piatră cîte-un torz / Femei mai împletim pe inelare. / Dar pavăza furibul cum și cum / De-mi pare că-ntr-o oase omoplate / Scursă privire rectilinie m-adun / Eu umărul, eu lacrimă uscată a lui Socrate // Tîrziulul hohotitor va trebui să stau / La dreapta unui Dumnezeu înălțat / Uiel divin să-mi picure-n ureche / Să ne devore unu la pătrat.”

ADICUSIN
Iubra punților
Poema, Editura „Cartea Românească”

VICTOR DUȚESCU
Lui rău
Versuri, Editura „Litera”

avantpremieră editorială

GRIGORE NAGIU Nostalgica triadă
Versuri, Editura „Eminescu”
DAN LAURENȚIU Înnumeri către amurg
Poeme, Editura „Cartea Românească”
SERGIU FARCAȘAN Va căuta un taur
Roman, Editura „Albatros”

comentarii critice

Volumul Coline cu demoni prezintă pe Ilie Constantin în complexitatea personalității sale. Poetul nu s-a sfiit să așeze viziuni grave, solemne alături de grațioase jocuri ale imaginației. El nu are prejudecata ciclicilor tematice. Pentru el, fiecare poem e o lume închisă, o revelație a clipei, suficientă sieși și comparabilă cu ansamblul. De altfel, această este dovada talentului autentic. Poezii de azi construiesc prea adesea peisaje lirice convocate. Ei uită că revelația e o explozie a sensului, și nu o deflcare a lui. Ei au observat că la marii poeți critica descoperă bolți unificatoare și de atunci vor să-și înalțe singuri asemenea bolți. Dar adoptarea conștientă a unei obsesii duce la spulberarea obsesiei și tot ce urmează apoi e o simplă exersare în gol a automatismelor estetice.

Ilie Constantin scrie poezii unice, în sensul că nu le folosește ca piese ale unei demonstrații mai vaste. Chiar dacă le unește în cicluri, el nu o face decît a posteriori, conform unei atitudini manifestate diferit.

Analiza critică trebuie să urmeze o cale identică: înții situarea în interiorul poemelor și abia apoi evaluarea globală.

Cîteva poeme rămîn mai ales în memorie. Le vom analiza pe acestea.

În Ninsorea sîngerioasă se impune imaginea unui cosmos fascinante: flori roșii, ciudate și pline de vrajă ning dintr-un cosmos străbătut de tristețe. E o chemare abia murmurată, un dor necuprins care trezește pe pămînt spațiu și selea nemărginită. Viziunea are grandoare și impresionează prin frumusețea ei stranie: „Flori roșii vin din alte lumi și cad deschise / pe urmele înspăimîntate de jivine.”

Un alt poem, Assur, prezintă înălțarea în transcendent prin pierderea lumii exterioare. Divinitatea nu rămîne idealitate goală, ci se întreprinde o viață: „Divinul taur coplesit de aripi / se răsuci alene în văzduh spre mine / și mă privește fîr sîrșit / și capul lui uman, de rege, / cu ochii albaștri blînzi mă cunoscu.”

Un mare poem este și acela intitulat Auz. În lume „orice mișcare e durere și agresiune”, iar cineva care ar auzi vacarmul durerii universale ar îmbătrîni într-o clipă: „Un om în noapte se-alepa cu gîroză / peste prăpăstia gunoieră, lîngă oraș, / și înima-i îmbătrînea, și o ninsoare / de spaimă îi cădea în păr, / căci auzea cum în adînc se sîșie / armatele de șobolani urînd / cu glasuri nelchiphit de omeniești.”

Romantă scrisă demult, în adolescență a

știri ecouri încă de la apariția ei în presă.

Diversitate și ansamblu

Limba lui pitoresc, de baladă marinărească e fermecător, dar mai mult decît asta face impresie suspendarea atemporală a personajelor. Ele par marionetele unui ritual nesfîrșit, amuzant și sentimental în același timp, ca declarațiile de dragoste ale lui Charlot: „Bob și Fred, bunii prieteni, nu se ceartă nicînd, / susținîndu-se unul pe altul / într-o uză amîndoi. / Dar ies, politiciși, imediat, / se-njură și se bat pușin, apoi se culcă multumîți.”

Tulburătoare e și poezia Nuntă fără dragoste. Fapturile se perindă și contribuie anonim la gloria legii abstracte: „Vîlul și trenă șterg în alb mireasa, / mișcărilor ei scand în obișnuiri...”

Totul se macină și se copleșește de nisp. Dar veșnicia amenințată a nașterii nu se stingea. Sub reziduurile formelor consumate așteaptă forțe latente, năpraznice: „Veți fi împinși brutal în sus, / în creșterea săbatică și deasă, / și pe colinele domoale de nisp / vor bate clopotele oret voastre.” — Finiele dintre nisipuri.

Cea mai frumoasă poezie din toate este însă aceea care a dat și titlul volumului. În ea poetul s-a exprimat desăvîrșit, printr-o muzicalitate care nu a rămas exterioară. Contemplația idealităților duce la o înaltă singurătate, fiindcă nimeni nu o poate comunica. Mai mult decît atât, ea tepește ființa într-o imbrățigare supremă: „Tace orașul, ora-i pusă, / nimeni pe cale se-aldură mie, / de pe coline pină sub stele / demoni visează sub genele mele. / Trupul lor nu e pentru vedere / suflul lor arde lumea de șfere / și-i contemplarea piere lină / a nenușțiilor de pe colină.” — Coline cu demoni. Poezia aceasta sună ca o melodie tinguitoare și naște ecouri concentrice.

Am mai putea analiza multe dintre poeziile lui Ilie Constantin, dar critica trebuie să fie un îndemn la lectură și nu un substitut al ei.

Mai importantă ar fi sesizarea unei atitudini fundamentale. În cazul lui Ilie Constantin sesizarea e dificilă fiindcă, după cum spunem, el nu construiește demonstrații deliberate. Totuși, în poeziile sale pulsează un singur original. Este vorba despre o vitalitate sălbatică, condamnă la o singurătate. Cuvintele reprezintă pentru poet singura șansă de comunicare. De aceea el e zgîrcit cu cuvintele și vrea să le folosească din plin; imaginația însă îi lasă frta liber pentru a căștiga în expresivitate.

Alexandru ȘTEFĂNESCU

posta redacției

GABOR GHEORGHE OSEA-NU. Am primit poezia. Revista, neavînd destul spațiu ca s-o publice în întregime, nici măcar în numărul de Anul nou — s-ar fi potrivit ca o mînușă lîngă cronicile de bilanț ale lui Nicolae Tăutu — m-a delegat pe mine să-ți spun ce și cum. Iar eu n-am a-ți spune nimic. Eu anunt că poezia se cheamă Idealuri umanitare unanime și citez din ea primele și apoi ultimele două versuri. Primele: „Oameni buni din grandioasa și mărețea noastră lume mare / Abandonată acum visurile departe și sfidătoare glume amare”. Utimele: „Întîlnind numai idealurile umanitare unanime, prin acest procedeu / (adică renunțarea la avuția agonisită pe orice căi, precum și la obiceiul de a trage cu ochiul la nevasta altuia, n.n.). Ne vom bucura sigur și de ajutorul, sporal și binecuvîntarea lui Dumnezeu!”

G. BOGDĂNESCU. „Ilustra-te din Canada”, dnc-am înțeles eu bine, e o schiță despre blazare și despre mizeria așteptării a ceva ce nu vine niciodată. Te-ai refugiat într-un pîntec foarte greu de analizat. Neavînd destulă experiență în ale scrisului, expediați subiectul. Dialogul dintre inginer și fața întîlnită întîmplător pe podul care leagă periferiile cu centrul se ține numai într-un fir de ață. Schița „Verde” — scrisă mult mai bine, dar nu pricepe nimeni în ce relații se află personajele. De ce eviți să spui lucrurile pe nume?

VINCZEZO GENOVESE. Signor, am mai discutat. De atunci un trecut multă luni și văd că între timp stule dunitate a prins rugina. Vrei să scrii în cadența Biblei — (și-o spun cu mina pe inimă, nu cunoști tainele acestei Cărți. Ești un om datat cu multă putere de gîndire, te răsucești însă numai prin margini de șanturi noroioase. Nu se poate face literatură stîrnind greață fizică a cititorului — și ce altceva stîrniște gura această frază din bucața „Drumul”, în fiecare zi mîncînd frunze și o felie de cap. care crește la loc, repede, pe nevăzute, iar citeadată, la zile de post, viermi, viermi!”

V. GRADINARU. Susții că Nina Cassian (și-a descoperit certe calități de dramaturg iar Gheorghe Pituc, vocație de poet. În ceea ce privește proza pe care mi-ai trimis-o, trebuie să-ți spun că e o pastiași mai mult sau mai puțin reușită după Faulkner.

ION MANEA. Imi pare rău, prea puține lucruri înălțătoare în poemele cu „bătrînul Cronos”. Ce-ar fi să scrii despre larba aia de noi care toamna ține bombe fumigene?

ALEXANDRU OLARU. Ț-am cînt confesiunile și sint de acord cu următoarele rînduri scrise în prefață: „Veți găsi aici gînduri în starea lor pură, nefinisate, neesteteizate pentru a deveni literatură, doar gînduri brute (șper că nu te-ai gîndit la fiare, n.n.), așa cum s-au născuț ele dînt-o minte inferbîntată...” Dar nu mi-au furat un zîmbet, cum te așteptai, ele mi-au adus aminte de cîntecul „Poia verde trei lulele frumoasă pasăre-i porcul”.

V. CALERI. Vrem să publicăm povestirea „In concediu”. Trece pe în vedere.

STANCU PETRE. Spiritul și talentat. Ca în aproape toate textele ironice, cu excepția celor de geniu, facilitatea pîndește fiecare cuvînt. „Retrospectivă puerilă” este minor sentimentală, dar nu slabă. Citez „Peste noapte”: „Auzul căzut toată frunzele pomului...” / O galaxie galbenă / coaptă de durere și timp / o avere rece lăsată prin testamentul / ultimului zeu alungat din Olimp / sau poate prin grija unor blesteme ereditare. / O pomule / E neplăcut să-ți sînt frunzele / dormind la picioare / Sînt viețile tale / Sînt visele tale / Peste noapte va ninge”. Acest tip de poezie fals sentimentală și fals lucidă totodată este ca dulceața de cîreșă amare. Se suportă bine, dar nu în cantități mari.

CONSTANTIN IERCESCU. Inegale, poeziile trimise. Iată o strofă excelentă: „Acolo vor conoe anii / Cu suspinele cîne-pii grele / Cu zîne leșite cu parii / Să bată apa de miere”. Și alte două care se detașează de celelalte: „Ingerii mei, amîndoi Ingerii / Au murit pe fereastră răsuciți. / Rugăciunea mea, a deprinderii / A-ncetat cu ochi amăgiți. // Ai rămas tu iubită și apoi / Moartea în chipul tău de bătrînă / Și eu pentru voi / Tulburată de șerpi, o ființă.”

COLOANOR. Imi plac textele ce se inspiră din folclorul copililor, de aceea poezia care mi-a reținut oarecum atenția a fost „De-a v-ați ascunselea”: „Unu, doi, trei... patru... „Cine nu-i gata îl iau cu lopata” / Am pornit amîndoi în căutare / Dar nu se ascunsesse nimeni / Atunci ne-am ascuns amîndoi / Dar n-a venit nimeni să ne caute / Ne-am supărat și am început jocul. // Unu doi trei patru... „Cine nu-i gata îl iau cu lopata” / Am pornit în căutare / Tu nu te-ai ascuns și te-am găsit.”

Cum stîngace filozofia acestui joc adaptat pentru „Intelegerea”, celor mari.

MIHAIL PETRINI. Versuri de această factură: „Dispar din viața ta tubito în veșnicie / Și splendore / Și duc cu mine-n vîlul nopții suspusul unui resemnat”. Scrisoarea, la rîndul ei e plină de negre promisiuni: „În cazul că bunăvoința dv. m-ar încuraja v-aș trimite în continuare o multime de alte poezii cu caracter filozofic și erotic.”

Rîndul meu de astă dată să scot mari „suspine de resemnat”.

HUȘNITA. „Fluturi mici formează blana / Ce pămintul o îmbracă / Vine iarna, vine iarna / Dar și iarna o să treacă”. Așa e, cum ați ghicit?

IOAN C. VIȘTEA. Poezie autentică, aspră, neastepată, convulsivă. Excesiv de șocant pe alocuri, dar foarte convingătoare prin lapidaritatea ei insolită. Citez Un fel de tristete: „Hohotitor va trebui să stau” / La dreapta unui Dumnezeu înălțat / Uiel divin să-mi picure-n ureche sau / Să ne devore unu la pătrat. / Prin spațiile-acestea tutelare / Mal cimentăm în piatră cîte-un torz / Femei mai împletim pe inelare. / Dar pavăza furibul cum și cum / De-mi pare că-ntr-o oase omoplate / Scursă privire rectilinie m-adun / Eu umărul, eu lacrimă uscată a lui Socrate // Tîrziululul hohotitor va trebui să stau / La dreapta unui Dumnezeu înălțat / Uiel divin să-mi picure-n ureche / Să ne devore unu la pătrat.”

ADICUSIN
Iubra punților
Poema, Editura „Cartea Românească”

VICTOR DUȚESCU
Lui rău
Versuri, Editura „Litera”

î din a

Citire din marea tradiție

Am impresia că atunci când s-a modificat ortografia în sensul scrierii cu *i* din *î*, lucrul nu s-a întâmplat din vreo necesitate adîncă. Fapt sigur este că, prin această modificare, se turbură o tradiție ortografică îndelungată. A fost nevoie de o adaptare la noua ortografie. Această adaptare s-a produs datorită unui conformism obișnuit în asemenea împrejurări, ca și în altele. Poate însă că aici s-a produs adaptarea puțin cam în silă, cum se întâmplă întotdeauna cînd se zdruncină o tradiție. Tradiția ortografică a lui *î* din *a*, indiferent de orice considerații științifice care în nici un caz nu ating fondul ei moral, face parte, în conștiința tuturor acelor care scriu românește, din marea tradiție, profund întemeiată științific, a latinității limbii noastre. Sint convins, de altminteri, că, în această privință, nu s-a modificat nimic în spiritul românesc numai prin faptul că, de cîțva timp, se scrie cu *i* din *î*. Totuși, turburarea tradiției ortografice a fost simțită mai adînc decît s-ar fi putut crede. Dovadă pentru aceasta e faptul că, acum cîțiva ani, în ce privește numele propriu Romînia și cuvintele care fac parte din familia lui, s-a revenit la scrierea cu *î* din *a*. Acest fapt poate fi socotit drept începutul restabilirii unei tradiții. Este desigur numai o citime mică de măsură. N-ar fi oare nimerit ca această citime să sporească?

Al. PHILIPPIDE

Sint alături de acad. Al. Rosetti

Sint, alături de acad. Al. Rosetti, pentru revenirea la scrierea cu *i* din *î*. În școala elementară, la liceu ca și la Universitate am scris cu *i* din *î* și din *a*, respectînd niște reguli ortografice în uz atunci și care nu prezentau nici o dificultate. Am suferit în momentul generalizării scrierii cu *i* din *î*, din cauza aspectului grafic inestetic pe care-l luau în primul rînd numele țării și poporului nostru (*Romînia, romîn*). Am salutat în acest caz revenirea la scrierea corectă *România și român*. În prezent mi se par inestetice forme precum *cîine, cînt, miine, piine* etc. Reîntoarcerea lui *î* din *a* este necesară.

Al. PERU

Criza lui *î* din *l*?

Problema este nu numai cum vorbim, ci și cum ne bilbim. Este clasică bilbiiala cu *ăă* (*ă* din *a*) care parcă se mai rezolvase odată cu introducerea lui *î* din *l*. Cel care se bilbie, căutînd o idee absolută, nici nu are conștiința că *ă* este din *î* sau din *a*, că întrebuințează în focul exprimării două sunete.

Eliade Rădulescu simplificînd alfabetul românesc, mai plîvindu-l de cirilice, parcă ne dăduse un avertisment. De la latină încoace ne tot căzim să notăm exact un sunet.

Cîtă vreme alfabetul nostru începe cu *a*, propun păstrarea căciului pe *a*, și să nu ne mai că-

Achiziția

(Urmare din pag 1)

mult prea subțire și în substanța lui servil, se mai povestea că tot acolo s-a ridicat împreună cu alți doi ca și el de la masă și l-au lăsat singur pe un al patrulea loc, (care făcuse eroarea de a accepta să meargă cu ei în acea delegație) numai pentru că un consilier de la ambasadă era de față și s-a scuzat că trebuie să se ridice și să plece. L-au condus ca niște lachei pînă în stradă, și mai departe pe stradă, fără paltoane și cu capul gol, în ciuda protestelor de bun simț ale consilierului care îi invită zadarnic să se întoarcă în hotel și să-și continue masa interuptă.

L-am întrerupt și eu pe omul care îmi vorbea la telefon, și a căruia frază devenea din ce în ce mai nestăpînită: „Nu mă interesează, î-am spus, portretul pe care mi-l faceți decît în măsura în care are legătură cu soarta folclorului. Reveniți la subiect. Ce s-a mai întâmplat cu acest biet om, i-a apărut sau nu studiul său în revistă?” „Nu i-a apărut decît după ce rectorul, al cărui portret am încercat să vi-l fac, și-a terminat expedițiile sale prin locurile indicate în studiul lui Ion Mușlea. Pe urmă a apărut, dar între timp folcloristul murise”.

„Vă mulțumesc, i-am răspuns, istoria dumneavoastră (precum și portretul pe care mi l-ați schițat) chiar dacă nu e întru totul adevărată, și eu presupun că nu este după patima pe care am simțit-o sub adjectivul dumneavoastră, e totuși verosimilă și în procentul chiar mic de adevăr pe care îl conține, plină de învățăminte”.

Și am închis telefonul turburat. Am lăsat apoi să treacă un timp peste istoria povestită, știînd că nu e bine să dăm curs imediat unui sentiment prea puternic, stîrnit în noi de o experiență care nu e intru totul directă. Timpul reduce o e-

mție șoc la adevăratele ei proporții. Cu toate acestea indignarea mea față de soarta folcloristului a rămas proaspătă în ciuda timpului pe care l-am lăsat să se scurgă peste ea. Cum adică, mi-am spus, de aceea și-a dedicat el viața, cercețind cu sfințenie acele comori ale poporului, ca să-i ajute aceluia să pună mîna pe ele contra doi bani bucată? Desigur, nimeni nu zice că adevărații amatori de frumos trebuie să se lipsească de ele, dacă le plac. Ei le vor păstra cu grijă și le vor lăsa moștenire copiilor. În sufletul cărora vor stimula dragostea de frumos și de spiritualitate românească. În nici un fel, deci, rîndurile mele nu-i ating. Ei n-au nimic de-a face cu „subtilul” care le-a achiziționat cu prețul călcării grosolane în picioare a ultimelor sentimente ale unui iubitor al acestor comori, care și-a făcut din scoaterea lor la lumină un sens al întregii lui vieți. Și la urma urmei cu prețul batjocoririi și a naivității posesorilor acestor comori, a căror candoare trebuie să stîrnească în noi sfială... Sint, acești creștini, părinții noștri, ai acestui neam, și nu de la ei am învățat să ne sălbăticim moravurile.

Marin PREDA

P.S. Scrisori și telefoane ne semnalează ieșiri din țară de valori folclorice. „Baremi eroii dimitale păstrează aceste frumuseți în casele lor românești, ne scrie un cititor, alții însă le-au vîndut străinilor peste hotare ca să poată să caște gura fără nici-un rost pe bulevardele sau prin magazinele lor cu produse de serie”. Sub pretextul de a bate o tablă pe acoperișul unui paraclis, ne scrie Romulus Dianu, au fost vîndute icone inestimabile, din feudalitate. Există o Comisiune a Monumentelor Istorice, al cărei președinte a fost N. Iorga, dar chiar de la el (și despre acest fapt,

Ilustrație de ION DEAK — Cluj la „Măria Sa Puiul Pădurii” de Mihail Sadoveanu

ciumul atita la *l*, care are treburile lui, viața lui. Să nu-l mai încercăm pe *i* cu atîtea sarcini. A suportă mai mult.

Marin SORESCU

Pentru că A rotunjește cuvîntul!

Vrem *ă* din *a* pentru că rotunjește cuvîntul. *î* din *l* îl ia la bețe și totdeauna în preajma lui dai de două-trei litere șontorogăe. *ă* din *a* e pe toate vagoanele de marfă. Adică pe scîndura. Să fie și hirtia la un preț cu scîndura pentru că și hirtia tot din scîndură se face. Dar hirtia suferă tratamentul cel mai păcătos — odată cînd e dumatică și turtită și opărită scîndura, a doua oară cînd pe ea așternem

M. P.

Ilustrație de OCTAVIA ȚARLUNGA la „Don Quijote de la Mancha” de Cervantes.

numai *ă* din *i*. Știm că hirtia rabdă orice, dar să nu-i dăm mai mult decît poate duce.

Propun ca *ă* să se tragă de *a*, pur și simplu fiindcă *a* e mai gras și are de unde da. Pe cînd bietul și amărîtul de *l* intră, fără să aibă chef (și mai ales formă) și prin căsuța lui *y*. Să-l ajutăm să mal răsufle.

Fănuș NEAGU

Fonetismul tiranic

Deși filolog de formație, mă pricep destul de puțin în ale ortografiei. (Așa cum am mai mărturisit-o și cu alte prilejuri, în loc să fiu atent la solidele cursuri de lingvistică, istoria limbii, gramatică istorică, dialectologie *and so on*, scriam cu însuflețire versuri în orele de curs și — în zile bune — chiar la seminarul!).

Din cite am înțeles, în rarele momente de atenție, hotărîtoare în ortografia noastră este respectarea fonetismului, legislatorii academici ferindu-se ca de foc de orice ortografie etimologică. Acest fonetism tiranic are avantajul simplității dar și destule dezavantaje, el dînd naștere la multe confuzii. Teama de ortografia etimologică merge totuși prea departe, o cultură consolidată își poate permite și unele excepții, bine justificate, de la regula sta-tornicată „scriem cum se aude”. Mai ales că — după cum bine se știe — nici măcar nu e vorba de o reală transcriere fonetică a ceea ce se aude!

Ilie CONSTANTIN

Cuvîntul are trup

Limba e demnitate, e flămură, e simbol. Nu se cuvine băgată cu anasîna în cofa numitorului comun. Ea este populară, dar nu trivială. Pretextul inconsistent al învățării mai lesnicioase a regulilor ei este rudă cu demonizarea, prin abuz, a „tăinei” folclorului. Limba e știință și se deprinde onest în școală, aidoma celorlalte științe, matematica. Nimănui nu i-a dat încă prin minte să simplifice semnele acestei vechi și nobile discipline. Și limba, cu toată curtea ei de ritualuri, e un dar sacru: iar sfințele daruri nu se poartă prin buzunare laolaltă cu bricheta și cu mărunțișul.

Cuvîntul are trup și poetul (Ion Barbu) nu voia să-i strice „desemnul grafic”, de exemplu. Cuvîntul are chip, nu numai sunet: trebuie și văzut, nu numai auzit. Pipernicia lui *i* își are rostul ei în echilibrul grafic: e suplu și e frumos, cu stea în frunte. La locurile lui statornicite din bătrîni; cu o cușmă se deghizează mai rar și cînd se cuvine. Precum, de altfel, și robustul *a*, cu pălăria dată pe ceafă cînd e *ă* ori cu aceeași cușmă, trasă pe frunte, cînd e *ă*. A este un deltoid, *i* — un biceps. Lexicului nostru îi trebuie toți mușchii. Prin filigranul subtil al cuvîntului se deslușește fața părinților. Se disting ochii străbunilor. Dreptul de a-și privi în ochi, fără a ni-l pleca pe-ai noștri, ne aparține tuturor.

Romulus VULPESCU

Prea frumoase cuvinte

Nu mă încumet a încerca să infirm niște hotărîri atît de severe precum acelea privind schimbarea ortografiei dar, și acum, după atîția ani, sunt nevoit, la recitare, să-mi aduc scrierea curentă, la numitorul ortografic impus. Continui să scriu *sunt, pâine, sau mîndrie*. Nu cred însă că trebuie să ocolum cuvintele ce le cuprind pe *ă* sau pe *i*, pentru că multe din ele sunt frumoase.

Leonid DIMOV

Ilustrație de ADRIAN IONESCU la „Pianciantra”

jurnalul unui
martor ocular

Despre efort

Cineva mi se plîngea că a muncit foarte mult la o carte, că a renunțat la multe plăceri, că a lucrat ani de zile, că s-a izolat într-un sat de munte, și, în ciuda acestor eforturi, și, în ciuda acestor sacrificii, izbînda n-a fost de partea lui. Altul îmi mărturisea că deși a devenit vegetarian — operație care i-a cerut un efort de voință — tot nu iubeste oamenii. Solata verde — în care-și pusese atîtea speranțe — nu l-a făcut mai bun. Uimirea lor era foarte sinceră și m-ar fi emoționat poate și mai mult dacă n-aș fi suspectat această sinceritate de superficialitate.

— Și cite eforturi n-am făcut. Am renunțat la atîtea lucruri care-mi făceau plăcere...

La urma urmei, de ce trebuie neapărat să facem eforturi? De ce trebuie neapărat ca atitudinea noastră să fie rodul unor auto-mutilări și auto-disciplinari? De ce trebuie să facem eforturi ca să scriem o carte? De ce trebuie să facem eforturi ca să fim respectuși cu alții?

Orice efort implică o contradicție. Facem cu efort, numai lucrurile pe care, în realitate, nu vrem să le facem. Dar noi credem, auto-amăgindu-ne, că trebuie să le facem, că avem datoria să le facem; și atunci ne violăm propria noastră natură pe altarul imagirii false pe care ne-am întocmit-o despre noi. Noi nu ne simțim datori vieții ne simțim datori față de imaginea falsă pe care ne-am făcut-o despre noi. Față de această imagine deformată avem noi un sentiment de mare responsabilitate. Față de această imagine falsă simțim că avem o sumedenie de datorii și obligații. Iubirea nu mai înseamnă atunci trăire spontană, ci un paragraf de regulament pe care chinîndu-ne, încercăm să-l respectăm.

Văd adeseori oameni care se chinuiesc să iubească adevărul, se chinuiesc să fie virtuși... De ce atîta efort?

Virtutea — care este rezultatul efortului, se poate numi oare virtute? Te poate emoționa iubirea care este obținută prin eforturi? Alții susțin că și cercetarea adevărului implică un efort. Ei cred că palmele lor înroșite, genunchii lor loviți, ar constitui o dovadă a justetei drumului pe care au pornit. În fond, nimeni nu este obligat să caute adevărul. Cine caută adevărul cu efort, chinîndu-se și mutilîndu-se înseamnă că de fapt nu vrea să-l caute. Nu e o rușine ignorarea adevărului. E stupid să cauți adevărul cu efort și mult mai înțelept e să-l eviți cu inima ușoară.

Oare totul trebuie să fie efort? Ca să fiu sincer, n-am scris cu efort, n-am muncit cu îndrăgire, n-am asudat decît la lucrările nereușite. Unde există efort, există și sentimentul intim că apucasesc un drum greșit, și credeam, naivitate sau lene, că prin efort pot înlocui substanța. Pentru mine, efortul e un semn de alarmă. Cînd ceva începe să mă obosească, cînd scriu cu chinul, trag concluzia că m-am îndepărtat de esența lucrurilor. Nu cred în chinurile creației, cred mai curînd în plăcere și odihnă pe care le aduce creația. Senzația de efort pe care o avem cîteodată vine din indignarea cu care vrem să ducem pînă la capăt, c-un eroism prostesc, acțiuni de care nu sintem conșinși. Unde există efort, nu există creație. Unde există efort, nu există iubire. Cînd cineva mi se laudă cu eforturile lui îmi dau seama că omul acela s-a înhamat cu fanatism la o treabă în care nu crede o iotă. A scris o capodoperă nu înseamnă un efort — ci o nemărginită bucurie. Oboseala e stîrnită numai de acțiunile noastre mediocre.

Dar ce plicticoasă e viața în care totul a fost făcut cu efort. Unul zîmbește ca urmare a auto-discipliniei pe care și-a impus-o. Altul iubește omul drept consecință a gimnasticii metafizice pe care s-a hotărît s-o înceapă c-un valoros profesor. Cineva te ascultă cu încredere fiindcă el și a fixat în programul etic să aibă încredere în tine. În toate aceste gesturi de generozitate răzbate truda, o truda atît de mizeră încît te se face lehamite, și te apucă dorul după o lovitură de pumnal.

Cineva îmi mărturisea că în ciuda eforturilor făcute, în ciuda programului riguros pe care și l-a impus, n-a reușit să aibă față de mine, ca și față de alți oameni, o atitudine plină de iubire.

Tot eu l-am scos din incurătură

— De ce să vă chinuți să mă iubiți? Dacă vă e mai comod, urîți-mă...

Teodor MAZILU

Încunoscusem întâmplător. Era un tip destul de înalt, cu o fire agreabilă și, mai ales, extrem de comunicativ. Împlinise câteva luni și echipa care îl construise dorea cu orice preț să-l sărbătorească. Am fost și eu invitat. Se servira câteva plătouri cu bunătați și nelipsitele preparate din macroui care sînt o vechi pasune a mea.

Schema lui era următoarea:
Un circuit triplă cu faze monotone și penduloși alternative, elemente ritmici de circulație de tip Schneider și Reitter și terminții plasticizate după formula Conrad, cu sisteme duble de combustie și comandă propagată în medii opace strict egale.

Se alimenta la orice stație de benzină cu pompa de aer comprimat.
— V-am citit interviul din „Viața culturală și științifică” și, sincer să fiu, nu mi-a plăcut deloc, mi se adresa după al doilea rînd de pahare. Dumneavoastră susțineți că lumea a început să nască monștri. Uitați-vă la mine: sînt un monstru?

În jurul nostru se auzira rîsete. Ca să nu stric buna dispoziție a celor care mă invitaseră la această aniversare cu atîta amabilitate, evitați un răspuns categoric:

— Cred că folosam mai mult sensul figurat al cuvîntului.
— Nu, nu! Nu mă înșel! De altfel, pentru că alaltăieri am înmagazinat materialul dumneavoastră împreună cu un întreg sistem de referințe românești și străine, vă pot reproduce câteva fragmente:

„Unde vom ajunge? Înțeleg foarte bine progresele mașinilor care sînt în primul rînd progreselor omului, ale acelei minți făuritoare a uneltelor celor mai subtile. Nu uit căsute de puțin foloasele pe care ea ni le poate aduce în agricultură, în comunicații, în marile bătălii pe care le purtăm pentru ameliorarea planetei.

Cu ce nu sînt eu de acord?”
— Luați seama: se întrerupe el din reproducerea citatului. După ce mă invită să mai servesc un sandwich, se adresează celor din jur care făceau mult haz de situația în care mă aflam: Luați seama, domnilor! Și continuă să citeze:

Se creează o nouă mitologie, o mitologie a supermașinii, populată de monștri, cu urși-toare tranzistorizate în peisaje fără vegetație dar cu ecouri lugubre ca în cosmaruri. Reitter visează o lume complet automatizată și cu o nouă știință a vieții pe care propune s-o numească „butonologie”, adică știința de a apăsa pe butoane, ceea ce este ridicol, dacă nu de-a dreptul primejdios pentru ceea ce ne place să gîndim că poate fi viitorul omenirii. Vom avea totul la îndemînă, traiul va deveni atât de ușor, încît aproape nu ne vom mai da seama că trăim, Schneider, această minte scormonitoare, geniu al prezviunilor, pretinde că în domeniul comunicațiilor totul va fi atât de bine organizat încît nu vom mai rămîne nici o clipă singuri, distanțele se vor micșora ca la scara unei hărți și astfel ne va apuca un fel de nebunie a doplasărilor. Nu se va putea spune: „V-ați mutat într-un cartier prea îndepărtat și de aceea nu putem să venim la voi mai des” sau „totuși, stau în Australia și pînă la voi e un drum, nu glumă!” În plus, va exista în ficcenă și tentația încercării unui nou mijloc de locomotie, și mai perfecționat, și mai comod. În această lume omul va fi un fel de dobitoc straniu care va aluneca pe lungi benzi rulante spre nicăieri, între abis și nebunie.”

— Să vă mai citez?, întrebă interlocutorul meu aprinzîndu-și un bec roșu, semn că a trecut pe recepție.

Drept să spun, nu știam ce să-i răspund și atunci am preferat să tac.

Un ins din stufă, îngrijit îmbrăcat și căruia îi remarcasem ochelarii care se puteau transforma, printr-o simplă manevră, în microscop sau telescop, spuse cu o voce răgușită:

— E un rousseau-ist, după cit pricep. Spuneți-mi, mi se adresa el pe un ton care trăda un început de enervare, pledați pentru o întoarcere la natură?

— Nu tocmai.

— Atunci?

— Mă împotrivesc mentalității care se creează, acelei mitologii de care vorbeam.

Rîsetele din jurul meu acoperiră ultimele cuvinte.

— Stați, spuse cineva din spatele său, unul scund, cu gîtul umflăt. Am putea încerca o experiență.

Totți fură curioși să afle despre ce este vorba și de aceea întrebă în cor:

— Ce experiență?

— Dumnealui nu este convins de binefacerile civilizației...
— Protestez! N-am gîndit și n-am spus niciodată că eu...

— Vă rugăm, nu-l întrerupeți. E un tip logic și ceea ce va propune va fi în concordanță cu ordinea firească a lucrurilor, intervenți ale noastre.

— Uitați despre ce este vorba, conținea acesta netulburat. M-am gîndit să facem următoarea experiență: să-i oferim acestui distins domn superbul nostru robot pentru, să zicem, două sau trei luni. Se va servi de el cum i se va părea că e mai bine, cu obligația însă de a-l alimenta la perioadele stabilite. După acest interval ne vom întîlni din nou și atunci vom vedea cine a avut dreptate. De acord?

— Ei, cum să nu fie de acord?, se auziră câteva voci.

— De acord?, răspunse eu, oarecum tentat de această ofertă surprinzătoare.

— Puteți să-i puneți și un nume, îmi spuse tipul cu ochelari. V-ați gîndit la vreunul?

— Nu, nu m-am gîndit. Dar l-aș putea spune Rex.

— Un nume foarte frumos. Să știți că-mi place.

Primele două zile l-am studiat cu toată atenția planurile de construcție. Vroiam s-o iau metodic. Apoi am memorizat modul de folosire, după care, în a treia zi, începui să-i dau primele comenzi:

— Adu-mi un pahar cu apă!

El se execută de minune (mi-l aduse pe tavă, împreună cu un șervețel). Deci, puteam deveni mai exigent:

— Bate-mi, te rog, acest cui în perete!

Nici n-am apucat să termin că el se și apucase de treabă. După cum lucra mi-am dat seama că era o muncă foarte ușoară. Peste trei secunde puteam privi satisfacut cuiul bătut în perete, așa cum îi cerusem. Numai că nu aveam nevoie de un cui bătut în perete, ci de asta e o altă poveste.

M-am gîndit să-l folosesc (jur pe ce vreti că înțelegerea m-a amuza, și-atîta tot) la operațiuni mai complicate, cum ar fi, de pildă, prepararea vinului, a apei potabile din apă de

ploaie, alegerea orezului, prepararea plinii, tăierea paginilor unei cărți, rășnirea cafelei, lustruirea parchetului, spălarea vaselor, trierea hîrtiilor, împachetarea și despachetarea mobililor, tunsul, rasul, săditul și plivitul florilor, scuturarea covoarelor, și multe, multe alte lucruri. Ce să spun? Le executa cu un gest „personal” (de pildă, după ce scutura covoarele le așeza cu o precizie milimetrică exact în mijlocul camerelor, cum nu fuseseră înainte, sau dacă spăla cîinele, foxterierul lui care în atita, culegea toți puricii și-l puneu într-o cutiuță pe care mi-o întindea grîul și amabil).

Uitasem, cu experiențele pe care le înțeprindeam, să-l fac să și vorbească. A trebuit să mă chinuți vreo două ore pînă să dau, transpirat și cu prospectul mototolit într-o mînă, de butonul care îi declara vorbirea.

— Cum vă simțiți?, fu prima lui întrebare.

Îi răspunsei că bine și că sînt foarte bucurat de tovarășia lui.

— Văd că execuți toate comenzile cu o rapiditate și o „conștiinciozitate” de-a dreptul miraculoasă. Îți adrezez sincere felicitări. Spune-mi, dorești ceva?

— Să doresc ceva?, rise el subțire. Eu n-am nici o dorință, dar pot împlini orice.

— Aaa, frumos spus! Vrei să-mi aduci ziarul?

— De ce vă chinuți să citiți aceste pagini murdare de cerneală? Am gata pregătît un

botul cu mie de fețe

COSTACHE OLĂREANU

robotul cu mie de fețe

o mie de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

de fețe

clasică: să ne imaginăm că într-un anumit domeniu a apărut un cîmp electric variabil. El va genera un cîmp magnetic. Cîmpul magnetic va fi variabil și de aceea va genera la rîndul său un cîmp electric. Apariția acestuia va genera iarăși un cîmp magnetic... Cum explici toate astea? Urmă apoi o a doua problemă care era din domeniul fizicii moleculare. În sfîrșit, veni rîndul celui de a treia încercări.

Domnul Bellefonte își drese glasul și mi se adresa pe un ton blînd:

— Dragul meu, va trebui să faci o analiză stilistică și literară a acestui fragment dintr-o ilustrată operă a secolului XX:

„Alaltăieri am fost în vizită la unchiul meu, vechii vîntor. L-am ajutat să-și fabrice carute, i-am dat să bea o cană cu lapte, apoi m-am repezit în oraș să-i cumpăr niște alce de care ducea lipsă. Nu sînt sigur dacă lumina era aprinsă. Cînd m-am întors, unchiul meu săpa în grădină. I-am spus că am soșit și că i-am adus ce dorise. Dar el s-a uitat la mine: „Nu înțeleg despre ce vorbești!”

„Cum despre ce?”, l-am întrebato eu. Și l-am povestit tot ce făcusem în ziua aceea, cum am venit la el, cum l-am ajutat să-și fabrice carute și i-am dat să bea o cană cu lapte. De un singur lucru nu mi-am amintit: pentru ce plecasem în oraș? Nici unchiul meu nu și-a amintit și a continuat să sape în grădină.”

— Splendid!, exclamai eu după ce domnul Bellefonte termină lectura acelor rînduri atît de fermeoătoare. Mîine pe la ora prînzului vă voi aduce răspunsurile mele și-atunci, continuai, stringînd în palmă bilețelul înfrigurat al Pauliei, și-atunci, mult respectate Bellefonte, zidurile se vor prăbuși, gîrierii vor trîmbi, viața se va schimba.

— Își bate joc de mine?, tipă el spre Paula care rămăsese cu același suris pe buze. Vorbește în versuri pentru că știe că nu-i pot răspunde. Apoi, cu o voce mai scăzută: Sînt slab la rim!

Slab-neslab, alergai într-un suflet acasă unde amabilul meu Rex îmi pregătise masa, o masă copioasă, cu vin roșu și plăcintă de mere. Înainte de a mă spăla pe mîni desfășurai bilețelele de la minunata neegalată în frumusețe, Paula.

— Iubitule, îmi scria cu subțirea și delicata ei caligrafie, în primul rînd vreau să-ți

mai ales, a mutată într-o nouă locuință unde el deveni stăpînul absolut al afacerilor noastre. Paula exagera citeadată dîndu-i prea mult de lucru și de aceea îi atrase atenția în citeva rînduri. Comenzile nu-l lăsau pe Rex nici să răsuflu. Bietul de el funcționa din plin de dimineața pînă noaptea tîrziu.

— Habar n-ai ce înseamnă viața modernă! spuse ea deschizînd ușa unor tipi care aduceau o cutie foarte mare pe care o depuseră în hăl.

— Ce-i asta?, întrebai.

— Un nou aparat de calcul.

— Bine, dar Rex...

— Îl voi folosi la alte treburi.

Bătrînul Bellefonte, vicleanul meu socru, ne făcu un cadou pe măsură așteptărilor noastre: un aparat minuscul de soluționat de-nose conflicte conjugale. Funcționa perfect și, cel puțin în prima săptămîină: cocerea prăjiturilor, finerea hainelor la mufașii, compunerea scrisorilor, detectarea zgometelor.

Încetul cu încetul casa noastră se transformă în cea mai originală locuință care se putea imagina. Aven aparate de masaj de dezlîț timbre, dictofoane, reflectoare, stilofoane, omifioane, parfioane, metafoane, totul era atît de automatizat, de sistematizat și reglat încît de multe ori ea să ajung pînă la scumpa mea Paula trebuia să parcurg un drum lung și anevoios, ca și acela parcurs de omenie de la inventarea roții la cazanul cu aburi, dar ce spun?, la tranzistorii și telstar.

Plutea în jurul meu un mîros de tinichea vopsită, de eter și buruiună amară, mă loveam într-una de cite ceva, o dată era pur și simplu să fiu asfixiat de mașina de aburil obrajii, pe care Paula o folosește de două ori pe zi pentru menținerea tenului. Altădată, o adevărată minune mă scăpa de la masacrul: de unde era să știu că noul cîine pe care îl cumpărasem soția mea, din dragostea ei pătimașă pentru animale, și care funcționa neîntrerupt cu o simplă baterie, nu suportă fluieratul? Ca să-mi fac o cafea trebuia mai întii să folosesc un întreg sistem de referințe.

— Și te-ai pierdut în vîlcut și sorburi în care stîruie acress;

Numărînd anii pierduți în vîlcut și sorburi în care stîruie acress;

Ridică-te și rătăcește țara și nerebădoare
Cea care geme, strigînd în seceri, după o
lată mai strălucitoare.

Garaoia albastră

Garaoia-albastră și necunoscută
În speța la melancolia m-a trecut
Prin țara neștiută ai trecut
Și cotropită de picioare
Stari vaporosă, proaspătă, Îmbietoare
Lumina îi-a adusă ca un scut
Cules de rouă bob cu bob țî-a vorbo
Vegetație ca țărînă auită
Șimțirea castă care îi croiește forma
Eu te-am sădit în cosmos minăstire
Și-ți mai trimit în dar copiii și lubita
Ce-n secole se rătăcesc
Lungi labirinturi omește
Cei ce pe-o roză o pornesc
Din loc în loc, din cerc în cerc
Rătăcitorii care mor
Cînd dau de-un loc clacotitor
Rătăcitorii care nu-ai
Substanța de-a trîbi la mailu
Ultimei petale
Jucînd cu orbul zilei șah.

VINTILĂ ORNARU

Ciudat...

Ehei! Satana și cu Dumnezau
În vîrbă ne-ntreruptă de-o vechie
Nu și-au găsit alt loc de bătaie
Decît în coasta sufletului meu!

La amindoi, cinstit, cu hîrnicie,
Le-ascut ballagul, paloșul, meru,
Le lustruiesc armurile cu sau,
Îi slugăresc, cu drag, pe datorie

Cînd ingenunche grav rînit vreau
Îi oblojesc cu psalmi și mîeră vana!
Și om de sint cu Dumnezau prae bunul.

La fel de om m-arît și cu Satana!
Între ei doi nu-i nici-o osebire...
Aduc ciudat cu marea mea iubire

Alerg neobosit...

În orice clipă trec cite-un hotar...
Alerg la ceas de umbră, de lumină,
Spre nu știu unde, lară de hodină,
Cu-ntr-unul mîi mele inventar!

Alerg în nevăzuta mea berlină
Pe drumuri încalitate-n calendar
Și vameșii din goana mea dispar,
Și nu e nimeni call să mi-î țînă!

Alerg, alerg, și las în urma mea
Nefiniști dulci, amoruși ilegale,
Mireasmă de coltar și de schimbăo

Și crezuri răsîntite-n catedrală...
Și deodată nu mai sînt hotare...
Nici lăutari, nici vise, nici pahare!

FLORIAN HUȚANU

E vremea ca o carne

e vremea ca o carne ce viermuiește blîndă
în cîrnul orb de șinge și treaptă de palmă
mai lubitor de stela cînd șerpil stă la pînă
ce-naltă o chemare născută din venin

mi-î ochiul pradă nopții în orele țeline
mai înșelat de ierburii cînd drumul e plîpînd
închin o rugăciune străinului din mine
din somnul nestîrșit și-al îmbătării gînd

O clipă mă privește

O clipă mă privește cu pleoape scorojite
în dănturii de ere și fluturi de altar
de mă-ntragește noaptea și zilele coclite
la vînturii de vînturii și aruncării de zar

Din trubele ascunse în nevăzute raze
pun temelie cărții cu plată și cu scum
iar pasul de sîntuț pămîntului dintre oaze
îngădui rătăcirea înspre talanga-drîm

Pe compune de ape mi-î ochiul un adaos
și-n picături de ziuă de vreau să mi-î adap
se împletește vremea din privegheri și haos
cu-o fluturilor spaimă încerc lîntînă să soa

De mă-ntragește noaptea și zilele coclite
la vînturii de vînturii și aruncării de zar
o clipă mă privește cu pleoape scorojite
în dănturii de ere și fluturi de altar

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

O clipă mă privește

OVIDIU ALEXANDRU

Sintaya

Oh, tu în rosturi senină de-acum
Au uitat vespnicia pe care-o privești
Deși de-o vîrstă cu soarele prin naștere ești.
Vei naște ca o vîltă în hala de fontă și

Cine te-a ales să-i dai sîrutul pierzării?
Lubeste-l citîncă nu uici în ștreang ca într-o țarină,

Privește alături, în gînduri cum stai
Capul sunînd cu umbre pe dealuri și-n

Numărînd anii pierduți în vîlcut și sorburi în care stîruie acress;

Ridică-te și rătăcește țara și nerebădoare
Cea care geme, strigînd în seceri, după o
lată mai strălucitoare.

Garaoia albastră

Garaoia-albastră și necunoscută
În speța la melancolia m-a trecut
Prin țara neștiută ai trecut
Și cotropită de picioare
Stari vaporosă, proaspătă, Îmbietoare
Lumina îi-a adusă ca un scut
Cules de rouă bob cu bob țî-a vorbo
Vegetație ca țărînă auită
Șimțirea castă care îi croiește forma
Eu te-am sădit în cosmos minăstire
Și-ți mai trimit în dar copiii și lubita
Ce-n secole se rătăcesc
Lungi labirinturi omește
Cei ce pe-o roză o pornesc
Din loc în loc, din cerc în cerc
Rătăcitorii care mor
Cînd dau de-un loc clacotitor
Rătăcitorii care nu-ai
Substanța de-a trîbi la mailu
Ultimei petale
Jucînd cu orbul zilei șah.

VINTILĂ ORNARU

Ciudat...

Ehei! Satana și cu Dumnezau
În vîrbă ne-ntreruptă de-o vechie
Nu și-au găsit alt loc de bătaie
Decît în coasta sufletului meu!

La amindoi, cinstit, cu hîrnicie,
Le-ascut ballagul, paloșul, meru,
Le lustruiesc armurile cu sau,
Îi slugăresc, cu drag, pe datorie

Cînd ingenunche grav rînit vreau
Îi oblojesc cu psalmi și mîeră vana!
Și om de sint cu Dumnezau prae bunul.

La fel de om m-arît și cu Satana!
Între ei doi nu-i nici-o osebire...
Aduc ciudat cu marea mea iubire

Alerg neobosit...

În orice clipă trec cite-un hotar...
Alerg la ceas de umbră, de lumină,
Spre nu știu unde, lară de hodină,
Cu-ntr-unul mîi mele inventar!

Alerg în nevăzuta mea berlină
Pe drumuri încalitate-n calendar
Și vameșii din goana mea dispar,
Și nu e nimeni call să mi-î țînă!

Alerg, alerg, și las în urma mea
Nefiniști dulci, amoruși ilegale,
Mireasmă de coltar și de schimbăo

FILM

Intransigență în harem

Fermecător de la un capăt la celălalt... Soarele alb al pustului, unul din cele mai vii filme din cîte rulează în această perioadă...

noștință mîndră (dar eficientă) mutism al bărbatului obișnuit să acționeze; Veresciaghin — maturitate nostalgică...

Ilie CONSTANTIN

MUZICA

Un cerc vicios

Problema divorțului între creatorul-muzician contemporan și public nu este un aspect specific vieții culturale românești...

anumitor principii muzicale, pururea valabile, care sînt infirmate de discontinuitățile avangardei...

Costin CAZABAN

TELEVIZIUNE

În sfîrșit, luna cadourilor

Folosind o expresie lansată în lume de către un reporter al televiziunii, pot afirma că timpul se scurge într-adevăr implacabil...

Radu DUMITRU

Ilustrație de OCTAVIA ȚARALUNGA din „Don Quijote de la Mancha” de Cervantes.

SPORT

Silence, mes enfants

Faptul că nemții ne-au bătut la handbal în ultima întîlnire, cînd eram gata invingători și curciorii trofeului, nu trebuie să ne supere...

Și fiindcă intrărăm în folclor, să spunem să te ferească dumnezeu de bătaia ciungului, mai ales că asta s-a văzut și în serialul de la televizor...

SUPLINATOR IX

P. S. Profani cum sîntem în hochei (n-am patinat decât pe oase) îl rugăm pe amicul Belphégor, a cărui cronică ne incită și care iubeste sportul sub zero grade...

28 NOIEMBRIE 1970

revista străină

LE NOUVEAU CINE-MONDE. Puțin obosit, puțin mizantrop, retras în modesta sa locuință din cartierul Saint-Denis...

Potrivit clasamentului revistei, cel mai bun film al lunii este Cercul roșu (de Melville) urmat în ordine de Cromwell, Ultimul aventurier și Toru, Toru (japonez).

La rubrica Oamenii de cinema se publică un interviu cu doi cunoscuți specialiști în trucaje — Michel François și Bernard Lapeyre.

LA QUINZAINE (1-15 nov. a.c.). Fotograf, sculptor, scriitor Brassai este mereu în căutarea unor forme inedite de exprimare.

L'EXPRESE (16-22 nov. a.c.). Păstrată din 1939 la Muzeul de artă modernă din New York, cunoscuta frescă „Guernica” (comandată lui Picasso de către guvernul republican) va fi expusă în Spania unde, spre sfîrșitul anului 1971 va fi terminat noul muzeu spaniol de artă modernă.

LES NOUVELLES LITTÉRAIRES (5 nov. a.c.). La Tunis s-a desfășurat al treilea

festIVAL Carthage consacrat filmelor africane și arabe. Au participat, în calitate de concurente, douăzeci și nouă de țări iar cu titlul de invitate mai multe țări din Europa, Asia și America.

În cursul unei conferințe de presă, sindicatul național al editorilor francezi a luat hotărîrea de a informa publicul asupra problemelor economice legate de editare, folosind cele mai recente statistici.

Intr-un articol intitulat Sfîntul Jarry, papă și martir Jacques Levrom repune în discuție problema paternității pieței Ubu rege.

LE FIGARO LITTÉRAIRE (16-22 nov. a.c.). Premiul național al așifului pe anul 1970 a fost decernat lui Jean Auric.

LE MONDE (18 nov. a.c.). Două expoziții interesante la Muzeul costumei din Paris: una dedicată modei anilor 1919-1929 („Les années folles”), cealaltă prilejului de împlineală a cincizeci ani de la primul spectacol suedez de balet la Paris (compania Rolf de Mare).

PARIS MATCH (21 nov. a.c.). Subintitulată „număr istoric” revista este dedicată în mare parte evocării figurii lui De Gaulle.

PHASES. Ultimul număr (21/70) al revistei (care are, de 16 ani, la Paris, sub conducerea criticului de artă Edouard Jaguer și continuă tradiția prestigioasei publicații Minoature întemeiate de André Breton), a destinat câteva pagini avangardei românești dintre cele două războaie. Sînt menționați cu o prezentare bio-bibliografică și traicieri de peme, scriitorii Șa Pană, Ștefan Roll și Gelu Naum.

u. v. z.

Vremea lui Cromwell

Note de drum

Parada

Soldații O.N.U., cu drapel în frunte, cu beretele lor albastre cerești, cu bocanci negri făcuți, proaspăt salvați parcă dintr-un cazan cu gresală, în care ar fi nimerit din gresălia, cu talpa, foarte ciudat, mult îndoită și cu virful întors în sus ca un cioc de corabie, înclat atingînd leșezile ca teatrului, nesigur, într-un echilibru precar, bocanci de paradă incozii avind mai curînd aerul unor coturni de tragedie, făcuți să înalte și în același timp să dea o majestăte chinată.

E un spectacol, și orice spectacol este o altă existență, propusă de oameni, nefirească de riguroasă în ceremonii, fiindcă viața de zi cu zi este atât de plină de dezordine și slăbiciuni, deci și parada pe care o văd trebuie să fie nenaturală, pasul constrins al soldaților, zvâcnit din genunchi înainte și retras înclat, la loc pe leșezile licioase (mai mult prefăcându-se că avansează, în energia lui îngelătoarea) parcă ar păși cu prudență terenul, un teren în care nu trebuie să te încrezi prea mult. Unii, fiindcă plăcile de marmură de pe jos ale Westminsterului poartă o crustă fină de ceață întîrită, pe care poți să te îscălești cu acul, sint gata să alunece, și, pentru mine, cel puțin, în aceste momente, toată ceremonia se reduce la un pariu: băteții aceștia își vor păstra sau nu echilibrul? Ochii mei, de emoție și încordare, au căpătat precizia unei camere de filmat, urmărind tălpile ce patinează ușor... Catedralele, chiar și cînd e vorba de o aniversare cum este aceasta a împlinirii a douăzeci și cinci de ani de la înființarea Organizației Națiunilor Unite, nu sînt făcute pentru defilări militare, deși cerul și armata s-au înteles totdeauna. Orice de tipic și de grandios de britanică ar fi ceremonia la care asist, mă gîndesc la un roman francez, la Stendhal și la **Rosu și Negru** care a eternizat structura civilizației europene împărțită în clase încă de la începutul secolului trecut.

Un domn distins, mic de statură, cu ochii foarte prezenți pe care îl văd succesiv printră șirurile de soldați care defilează lent, alt de lent, și pe care am impresia că l-am mai văzut undeva, îmi abate atenția, scotînd-mă pentru câteva clipe din suspansul înaintării dificile. El stă chiar în fața mea, recules, cu ochii în sus, într-una din băncile de pește culoare lung scintilind ca un rîu înghetată țarna în soare și pe care compania înghețată s-a înțeles totdeauna. Orice de tipic și de grandios de britanică ar fi ceremonia la care asist, mă gîndesc la un roman francez, la Stendhal și la **Rosu și Negru** care a eternizat structura civilizației europene împărțită în clase încă de la începutul secolului trecut.

Un domn distins, mic de statură, cu ochii foarte prezenți pe care îl văd succesiv printră șirurile de soldați care defilează lent, alt de lent, și pe care am impresia că l-am mai văzut undeva, îmi abate atenția, scotînd-mă pentru câteva clipe din suspansul înaintării dificile. El stă chiar în fața mea, recules, cu ochii în sus, într-una din băncile de pește culoare lung scintilind ca un rîu înghetată țarna în soare și pe care compania înghețată s-a înțeles totdeauna. Orice de tipic și de grandios de britanică ar fi ceremonia la care asist, mă gîndesc la un roman francez, la Stendhal și la **Rosu și Negru** care a eternizat structura civilizației europene împărțită în clase încă de la începutul secolului trecut.

Un domn distins, mic de statură, cu ochii foarte prezenți pe care îl văd succesiv printră șirurile de soldați care defilează lent, alt de lent, și pe care am impresia că l-am mai văzut undeva, îmi abate atenția, scotînd-mă pentru câteva clipe din suspansul înaintării dificile. El stă chiar în fața mea, recules, cu ochii în sus, într-una din băncile de pește culoare lung scintilind ca un rîu înghetată țarna în soare și pe care compania înghețată s-a înțeles totdeauna. Orice de tipic și de grandios de britanică ar fi ceremonia la care asist, mă gîndesc la un roman francez, la Stendhal și la **Rosu și Negru** care a eternizat structura civilizației europene împărțită în clase încă de la începutul secolului trecut.

Singura mea rugă, pe cînd orgile tună și trimbele țipă frenetic și să nu cadă pe jos vreunul din băieții aceștia în uniformă atât de gravă, de curățată și de pătrunși de măreția mistului lor, să nu-și piardă cumva echilibrul și să se întindă pe jos cît sînt de lungi, dumnezeule al lui Henric al optulea, ai grijă de el, fă ca totul să iasă după program. Cînd ultimul trece la mai puțin de un metru distantă de locul unde mă aflu, îl văd fața crispată și pleoapelor bătînd repede peste ochii de culoarea beretei. „Îls étaient très nerveux...” — avea să strige mai tîrziu la țesătură, o franțuzoaică bătrînă spre prietena ei care întîndea un cornet acustic negru cu marginea de fildeș „je me demande pourquoi ils étaient tellement nerveux?”.

Doi copii negri îmbrăcați de sărbătoare, un băiețel și o fetiță, întîrzie în catedrală lângă ușa înaltă pe unde mulțimea iese afară în soarele unei splendide zile de toamnă londoneză. Copiii au rămas singuri acolo în semiumbră prinși de mină într-un joc al lor în catedrala pustie. Tatăl lor se apucase și îl muștră politicos, pe tonul unei educații engleze perfecte, pe care eu, singurul spectator, o găseam exagerată sau în orice caz, prea teapănă, în acest caz, cum îți vine orișice halnă nouă, dar el, copilul nu vine nimic cum se învîrte, ameli, bătînd cu un ritm admirabil marmura venerabilă. La urmă urmelor, ceremonia s-a terminat, dansul acesta poartă să fie și în cel omagiu, tatăl fi ceartă însă din ce în ce mai iritat, pe urmă observ motivul enervării lui, pe placa de marmură albă de jos pe care copiii to-păle fericiți scrie 15 septembrie 1965, 25 de ani de la Bătălia Angliei, în memoria lui Sir Winston Churchill.

...

ceea ce ele reprezintă de fapt, fluzie, convenție, împărțire arbitrară. Big-benul se pre-gătește și el tăcut pentru cele douăsprezece semnale ale lui și lumea așteaptă privind ca-dranul imens de aur în ziua aceasta de aur în care toți regii Angliei și-au topit în vîzduh coroanele. Și Big-benul iese din tăcerea lui, morocănos ca un orator pragmatic, care nu are prea multe de spus, decît esența, esența aspră a Timpului punînd materia la lucru...

Ascult una cite una cele douăsprezece fraze, cele douăsprezece enunțuri simple și nete ca ale unui tratat de filozofie engleză, Bacon, John Locke... Cînd și ultima bătaie se pierde în cerul radiilor, în aerul umed care miroase a ocean, a îndrăzneală și călătorii solitare, mă gîndesc la distanța cîștigată și

de CONSTANTIN ŢOIU

la orgoliul acestui națunii, la umorul ei puternic pînă la insolentă, care îi face pe vîn-zătorii de ziare, cînd însula se învâlăie toată în neguri și coastele Europei nu se mai văd, să strige, „Continutul în ceață”, ca și cum ar fi vorba de un eveniment care pe el nu i-ar privi.

De la Westminster, pe White Hall, în linie dreaptă, pînă la Trafalgar Square cu lei de piatră, coloana lui Nelson și porumbeli grași, îmbuibăți de grăunțele turșurilor, am tot răgazul să-mi aduc aminte cuvintele lordului, care încheiaseră Aniversarea celor 25 de ani de la înființarea O.N.U.-ului și pe care neglijasem să le notez. Dar ele răsar acum de la sine în memoria mea ca o emanație a perspectivelor largi și monumentale, plină de nu știu ce forță magnetică și decizie: duritate și gingășia teribilă și o crotorie, și respect pentru altul pentru că altul ești de fapt tu și prin toată te respecți mai întii pe tine însuși, și datorită de a ocrotii și nu asigur, semnul real al puterii și superiorității. Cînd ajung în dreptul sentinței cărare, cu tunică roșie și coif galben tras pînă sub sprîncene, mi-am adus aminte! Cuvintele vorbitorului se reasează în ordinea lor greoaie, fără nici o strălucire de stil, fără nici un efect retoric, cuvinte searbăde aproape, scilicet prin repetiția sau insistența lor. Din mers, încerc să le talmăcesc în cea mai limpede limbă românească, mi le spun și în șoaptă ca să le verific cum sună, cum vibrează aici, sînt singurul om, deodată am mîndria că eu sînt singurul om sau primul, care, în toată metropola aceasta cosmopolită, gîndeste și exprîmă în românește cuvintele: „Ambiția unui om (și extinzînd, poți spune ambiția unei țări) poate să nu fie ambiția altui om (sau altei țări) dar umanitatea unui om (țării) poate să fie umanitatea altui om (altei țări)”.

„Insula ciinilor”

Mile End, sfîrșit de milă, un loc unde altădată diligențele își schimbau caii, este numele unei străzi lungi și al unui cartier periferic de care mă leagă două întîmplări. Aici, în cartierul acesta modest, m-am simțit cel mai liber și mai aproape de casă. Cînd spui Mile End, cel din centru se gîndesc dezorientați cîteva clipe și pe figura lor vezi că ei situază cartierul undeva departe de tot, ca și cum ar fi vorba de un alt oraș. Mile End este așezat în partea de răsărit a Londrei, nu departe de Roman Road, Drumul Roman, tăiat de legiunile lui Cezar și unde se țîn săptămînal turguri în aer liber pe cîțiva kilometri distanță. Am mers pe Roman Road aproape un ceas, am mers pe el încercîndu-l ca pe o autostradă nouă, abia dată circulației, am mers cu sentimentul foarte bizar (numai în copilărie am avut senzația aceasta, cînd porneam peste cîmpie spre orizont, ca să ating marginea cerului) că dacă am piciora bune și toată rîbdarea pot să ajung într-o zi în România, pot să intru în ea pe drumul săpat de Traian în stîncile Oltului, sau pe la Adam Clisă, călcînd pe aceași piatră tăiată la fel. La Roma, pe Via Sacra, cîștînd locul unde îl agățase pe Horatîu, Pisălogul cetății. Inoportunul, din satira celebră... **Ibam forte via sacra sicut meus est mos...** regăsissem aceeași formă și calitate a pietrei de pe segmentul de șosea din partea de răsărit a Londrei, unde mi se păruse o clipă, că, mergînd cu toată nădejdea, aș fi ajuns în România. Inotînd prin cenușă care e zăpada imperiilor și a drumurilor eterne.

La sud, în buclă mare pe care o face Tamisa, se află dourile Indiei de vest. Aici se întinde teritoriul famos numit „Insula ciinilor”, cartierul docherilor londonezi, decorul, gata ridicat, al filmelor de aventuri. „Răzbumătorii” au trecut pe aici într-o noapte, în goana mașinii. Străzile sînt strîmte, cotite, cu ziduri înalte de cărămidă, fără

ferestre, mergi prin ele cum ai merge printr-un burlan, și nu știu cîruși „ciine” l-a venit într-o zi ideea să facă din „Insula” asta o republică separată de Londra, un urmaș al lui John Cade. Sigur e că ideea a prins foarte repede, orice nou prilej de izolare e aplaudat numădeci de englezi, — noi ne izolăm din ce în ce mai mult ca să găsim sensul adevărat al unității (butada lui Intelectual) — și în dreptul hanului City Arms, Brațele Orașului, a și fost înălțată o barieră ca la toate granițele, de aici începe Republica ciinilor. A fost o zi exaltată, plină de speranțe, pe harta globului pămîntesc apăruse un alt stat, cu parlamentul de-o zi, la hanul mic și alb unde mîncîm cîrniță, bei bere și ascuți povești de pe toată mările lumii.

Credeam că munca docherilor e cea mai grea muncă. Uitamem de gunoierii pentru că noi socotim foarte normal să vină zi de zi cineva să strîngă gunoierii ca Albă-ca-Zăpada în casa piticilor. Trebuie să vezi o gunoierul într-o metropolă cum este Londra ca să-ți dai seama de proporțiile acestei meserii umile. Fiecare societate are gunoierii propriei sale capacități de a produce, și o societate de consum, presupunînd că puterea ei e de a fabrica tot mai multe obiecte și mărfuri nu va fi stopată de nici o criză, riscă să crezee în viitor o nouă mitologie — greva aceasta își poate sugera ideea — o mitologie cu o altă rasă de titani, în care titanii, în șorturi de piele, luptă pe viață și pe moarte contra deșeurilor, avalanșelor, apocalipsului de resturi ale semînției omenești.

Complotul prafului de pușcă

Prima întîmplare auzită în Mile End, unde lăușese mulți negri, e cum un negru, pe timpul inundațiilor din țara noastră, a sunat la ușa unui bun prieten de al meu, român, care stă în acest cartier, și l-a înmînat un pachet cu haine pentru sinistru. El a spus că nu știe precis unde vine România, ca și văzut la televizor prăpădul, dar că asta nu contează, așezarea pe hartă, su-

să apară și cel mai mic semn de segregare rasială, dar tocmai gîria aceasta, nobilă, produce bătaie de cap, e ca efortul unui om onest de a arăta mereu că el este onest, pentru că o dată, în mod nejușt, a fost bănuț că n-ar fi — o alarmă veselă a conștiinței. Ghemuit într-unul din pupitrele strimte ale clubului de noapte „Ronnie scott's”, unde cîntă „The Incredible multi-instrumentalist Roland Kirk” și „The fantastic Oscar Peterson”, veiezule miți fac și mai densă oscuritatea. Totdeauna ceva este gata să se termine cînd oamenii lăbesc prea mult întinericului, peste ceea ce aceștia i se cuvîne în mod normal. Aproape o sută de tineri, acum că spectacolul se încheie și intrarea nu mai costă nimic, au pătruns pe nesimțite în local și ascuți în picioare, zid-coperiți, alcătuiți în jurul estradei un zid compact de trupuri care ascuți muzica încremenite, cu o evlavie nouă, ca în fața unei noi religii. Insoțitorul meu se apleacă și își șoptește. „E vremea lui Cromwell” o asta mă surprinde și tac și pentru că nu spun nimic, el își inchipuecă că n-am înțeles și repetă ce-a spus cu o voce mai clară, și fiindcă el a spus-o în limba lui și insistă, nu am nici un motiv să nu-l cred.

A doua întîmplare din Mile End: cum am dat, fără să știu, un penny pentru marea artificier, marea maestrul al prafului de pușcă Guy Fawks, moș-crăciunul negativ al copiilor, în luna noiembrie, cînd e sărbătorită Marea ratare a acestui personaj de legendă. Oricum, cu un penny nu poți să cumperi nimic, decît să-l folosești ca filă la antrepriașii mecanice de jocuri de noroc, prăuau asta mare și grea de aramă a că-pătat cu timpul aerul unei decoratii vetuste, colite, dintr-un război de care nimeni nu-și mai aduce aminte de ce a fost dus și cine l-a cîștigat. Valoarea ei stă mai mult într-o eroare. Cine descoperă un astfel de ban cu o anumită gresală de imprimare pe cap sau pajură, comisă cu zeci de ani în urmă de trezorerie, cîștigă o sumă respectabilă. Vinătoarea aceasta a dat monedei un mister, același ca stîuca bătrînă din lacul bucreștean Mogosoaia unde pescarii se jură că au văzut-o înotînd cu un diamant în bot

parlament, deși fusese prins înainte de a da foc fitului, trebuie să fi fost șiret ca vulpoiul — un penny pentru Fawks, domnule, please.

E marea întrecere, marea joc al copiilor, care, orice s-ar zice, lăbesc distrugerea. Cine strînge mai mulți bani pentru artificile ce vor lumina ferice Londra în ziua de noiembrie a execuției marelui artificier, marelui naiv iubit de copii, pentru complotul său și puerli și fabulos, cînd, o zi măcar, orașul va fi în cîntea lui Fawks, ocupat de copii.

Kensington Park

Paznicul cărare pe bicicletă și cu o plînă de circ la gură trece pedaliind rar și anunghind închiderea parcului. Soarele apune și fiindcă sanctuarele acestei ale verdetii, domeniul reginei, trebuie să rămîină pustii și curate noaptea, departe de tot ceea ce în-stințutul sau întinericului ar putea trezi sau profana, oamenii le părăsesc treptat după apusul soarelui. Stau lingă trei bătrîni care își strîng smeele în înserarea ce se lasă. Mai întii crezusem că ele fuseseră înălțate pentru nepoți. Mă înselesam, bătrîni erau singuri cu cîinii lor înălți de rasă care se făceau că se bat între ei, cu mișcări simulate, cu un amestec de eleganță și condescendență, pe larba elastică, netedă, verde-brună ca sticla și învoltrată de proaspată sub talpa goală, mă descălțasem anume, s-o compar, țarcul, cu larba cealaltă, lubită din ogrăzile Bucovinei.

Stiu cum se înalță și se coboară un smeu, nimic nou. Bătrîni strîng sfiora cum stiu și eu din copilărie, pe ghemul înfășurat pe lăb, mișcînd ghemul, crucii, cu o rotire ritmică din încheietura mîinii. Există și alt sistem, desigur, să pîtrești sfiora pe palni și pe sub cot, ca frînghia de rufe sau la-soul, dar așa poate să se încurce. As dis-cuta cu bătrîni (oate amănuntele. Cele trei smee se lasă în formație, ca o escadrilă, vin către pîmint cu un zbrînțit de ce în ce mai puternic și împotrivirea de a coborî se comunică sfiorilor nervos încordate. Pazu-nicul se întoarce pe bicicleta lui, descaleci, vine prin larbă cu plînă în mîna și se în-teresează ce înălțime au atins azi smeele, dacă au avut vînt bun și dincotroși cei trei bătrîni care îl cunosc probabil de mult, îi dau lămuririle necesare.

Trecerea

Coasta Doverului rămîne albă în urmă și notez acest lucru că ultima culoare a pîmîntului englez, după roșul de singe de bou al caselor și verdele tandru al grădiniilor zărite din tren, este albul E o zi agităată, cu soare, vînt și valuri înspumate pe care plutesc cutii mari de carton, pescărușii le atacă în pîcaj. Sus, pe cerul cu nori pufoși, un avion cu reacție lasă o diră subțire de vapori condensati. Pe colacii de salvare al vaporului — a-cum descopăr — scrie **Invicta London** — nu știu, că vasul poartă tocmă acest nume. Clătîndu-mă după rîul larg încep să-l cercetez cu rezistența mărilor în corp. Călătorii stau afară în briza amietoare, privind coasta ale cărei contururi se șterg încet, pînă ce poți să crezi că ai în față o iluzie. E un vapor vechi, vopsea albă crăpată alba reușete să-i ascundă carcasa ruginită, undeva, pe usa căpitanului e scris pe o placă de alamă că vasul a participat la debarcarea din Nor-mandia, că a apucat „ziua cea mai lungă”.

Anglia e doar o parere la orizont, o metafo-ră shakespeariană, cu mumiile ei de piatră de la Temple Church, întinse peste mormintele cu trupurile adevărate ale lui Geoffrey de Mande, cavalerul mort la 1141, și Gilbert Marshall, adormit la 1241: cu miștile călugărilor care fac mormintele pe care fi mușcă de urechi mălmele, avînd nerul că le șoptesc ceva, măsți întime ale fetelor bisericăștii pe care vulgul nu avea voie să le vadă. Interiorul oricărui dogme este alcătuit din astfel de strîmbături și defilări. Interzi-se vederii celor de afară, fiindcă viața, cu hu-morul, cu plăcerile și sarcasmelor ei conti-nuă ascunsă și în perimetrul unui loc sacru.

Franța traversată într-o noapte pe itinera-riul Modificării lui Butor, dină la Marsilia, unde la șase dimineață, sar la geom să privească desfășurarea Mediteranei în compartiment stau singur cu un maistrul, el a făcut războiul pe un submarin care însoțea convoaiele aliate spre Murmansk, și omul își începe lunga lui povește, iar Coasta de azur o cunoșc prima dată din punctul de vedere al unui submarin navighînd penibil sub ghețuri în spații de o exiguitate de necrezut. Interlul meu exclamă: „Mă la fiere frază, „bien’ alors” și „mon dieu”, istorisîndu-mi epopeea submarină de la Mur-mansk, trec prin Cannes, prin Nisa, Juan les Pins, și principatul de Monaco. Insoțit de senzația mării înghețate a Nordului, cu interdicția de a fuma, în submarin și-asa nu ai aer destul, nu glumesc, ride fostul submarinist, aici în tren puteși să fumați și aer, vreau să spun că acolo în cabinetele ei o carceră civiltun-tul de ordine era „nu aprindeți”, cînd nu mai puteți, fumați cu pipa stînsă...” și cînd la Venticiglia ies la suprafață, cînd scap de odiseea submersibilului navighînd pe sub ban-chizele cerului polar, înclîd ochii, nemiscat, și las să mă mingieie un minut soarele blind al tallei.

(Continuare în pag. 7)

NOE însind porumbelul (SAN MARCO, mozaic, sec. XIII)

ferință are una și aceeași geografie — în-mă! și negrul a arătat cu mina locul unde situam de obicei mila și bunătatea. Nu l-am cunoscut pe acest om deși a fi vrut, și mi-ar părea rău dacă el era cel care striga cu vehemență în Hyde Park, în după amiaza unei duminici: **England is finished!** Anglia-l strîșită, pentru că Anglia, poporul englez, nu poate sfîrși nici o dată, ci doar ce înă nu-și drept sau greșit în țara lui. De altfel, vorbitorul acela pasionat începușe să ridă el însuși, molșpit, după ce mulțimea care-l asculta cu răbdare, izbucnise în ris lingă pajăște verde și calmă. A fost un lucru pe care nu l-am înțeles, cum vedeau cu toții, și oratorul împreună cu ei, și cum unul îi ziceau „good boy good boy”, că el adică e bălat bun. Am auzit la Londra o expresie ce nu poate fi tradusă în engleză, fiindcă starea aceasta de suflet nu are tradiție în Marea Britanie, și de aceea circula așa cum a lansat-o existențialismul fran-cez, „avoir une mauvaise conscience”. Anglia, după unii intelectuali de aici ar avea „mauvaise conscience”. Rhodesia, Africa de Sud, popoarele Africii, problema integrării și acei școlari mici, albi și negri din școlile Londrei pe care educatorii într-un perfect spirit umanist și democratic îi amestecă tot timpul, chiar și seara, la jocuri, nu cumva

agătat de fosta stăpînă a palatului. Puteam să jur că băiețelul bine îmbrăcat, neavînd cituși de puțin aerul unui vagabond, care mi-a cerut timid banul, fără să întîndă pal-ma, gata să renunțe la cel mai mic semn de refuz, colecționa penny de la neavizați, în căutarea banului cu noroc. Aș fi jurat strîmb, iar funia de care a fost spînzurat la 1605 nenorocosul Guy Fawks într-o zi de noiembrie, s-ar fi scuturat de minie în muzeu, în turnul Londrei, dacă e păstrată cumva ca relictă. Eroarea, cel puțin pen-tru un idealist ca el, care îngrămădise bu-toaie cu praf de pușcă sub parlament, ca să-l arunce în aer, la începutul secolului ce avea să fie dominat de figura lui Cromwell, consta în ceva cu mult mai mult decît o gresală de tipar a trezoreriei. A doua zi abia aveam să observ păpușele mari de cir-pă, sprietoriile, momiile rezemate de ziduri, de garduri, cu streanguri legate de gît, în poziții de oameni beți, moțînd expuse în parcuri, la colțurile străzilor, la gurile me-trourilor, sau plimbate în cărucioare ca pruncii, niște pruncii maturi, îmbrăcați în haine negre, cu toți nasturii încheiați, cu fața de cir-pă minuștos pictată, triumphu-lară de obicei, ca o căpătîină de vulpe, pen-tru că Fawks, se aude și Fox, și-apoi omul care a pus altelea butoaie de pulbere sub

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu

Redactori șefi adjuncți:

Cezar Baltag, Fănuș Neagu,

Adrian Păunescu

Secretar general de redacție:

Constantin Ţoiu

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion